МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«РОЗВИТОК НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0134-з
спеціальності 013 Початкова освіта
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
К. Д. Вєнокурова

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., С. В. Сиваш

Рецензент: Зубцова Ю. Є., доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к.пед.н., доцент

Запоріжжя

2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Вєнокуровій Катерині Дмитрівні

1. Тема роботи: «Розвиток навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання»
Керівник роботи: Сиваш С.В., доцент кафедри дошкільної та початкової освіти (затверджені наказом ЗНУ від 2 квітня 2025 р № 468-с)

2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, аналіз наукових праць, статей і підручників.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити: провести аналіз науково-методичної літератури щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання; визначити особливості організації дистанційного навчання української мови в початковій школі та його вплив на формування письмових умінь учнів; розробити методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання.

5. Перелік графічного матеріалу: 7 таблиць.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Сиваш С. В.	20.10.24 р.	20.10.24 р.
Розділ 1	Сиваш С. В.	01.11.24 р.	01.01.24 р.
Розділ 2	Сиваш С. В.	28.05.25 р.	28.05.25 р.
Висновки	Сиваш С. В.	06.09.25 р.	06.09.25 р.
Додатки	Сиваш С. В.	22.10.25 р.	22.10.25 р.

7. Дата видачі завдання: 20.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Збір та систематизація матеріалу	листопад-грудень	виконано
	Написання вступу	січень	виконано
	Написання першого розділу	лютий-квітень	виконано
	Написання другого розділу	квітень-вересень	виконано
	Написання висновків	вересень	виконано
	Оформлення додатків	вересень	виконано
	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
	Захист	грудень	виконано

Студент _____ **Вєнокурова К. Д.**
(підпис)

Керівник роботи _____ **Сиваш С. В.**
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ **Зубцова Ю. Є.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 81 с., 7 таблиць, 43 джерела.

Мета – обґрунтувати та розробити методику розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання.

Об’єкт – процес формування навичок писемного мовлення у молодших школярів під час уроків української мови в умовах дистанційного навчання.

Предмет – методика формування навичок писемного мовлення молодших школярів під час уроків української мови в умовах дистанційному навчанні.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз наукової літератури, державних стандартів, синтез та порівняння навчальних програм, узагальнення педагогічного досвіду.

Теоретичне значення дослідження: отримані результати поглиблюють уявлення про розвиток писемного мовлення молодших школярів у контексті дистанційного навчання. Визначено основні чинники, що впливають на ефективність формування писемних навичок, а також обґрунтовано роль сучасних освітніх технологій у цьому процесі. Розроблено концептуальні підходи до організації роботи вчителя, що базуються на сучасних цифрових технологіях та інтерактивних методах.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування розроблених методичних рекомендацій, вправ і завдань вчителями для організації дистанційного навчання української мови в початкових класах. Впровадження цих матеріалів дозволяє підвищити якість навчання, мотивацію учнів і забезпечити ефективне засвоєння навичок письмового мовлення навіть в дистанційному форматі.

Галузь використання: заклади початкової освіти.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА, МЕТОДИКА НАВЧАННЯ, ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ.

SUMMARY

Venokurova K. D. Development of written speech skills in younger schoolpieces in ukrainian language lessons in distance learning conditions, 2025. 81 p.

The qualification work consists of an introduction, 2 sections, findings, a list of references (43 items), and 1 appendices on 6 pages.

The study is devoted to the problem of developing written speech skills in younger schoolchildren during Ukrainian language lessons under the conditions of distance learning. In the context of educational digitalization, special attention is paid to the need to adapt traditional teaching methods to new remote formats and the use of modern digital tools.

The aim of the study is to substantiate and develop a methodology for developing written language skills in junior high school students in Ukrainian language lessons in distance learning.

According to the aim the following tasks are defined:

1. To conduct a theoretical analysis of scientific sources on the concept of written language and its role in primary education.

2. To investigate the psychological and pedagogical features of the formation of written language in junior high school.

3. To outline the role of modern educational technologies in the development of written language skills in distance learning.

4. To identify methods and techniques for developing written language in a distance learning environment.

5. To develop exercises and tasks for distance learning with an emphasis on the development of written language

6. To develop methodological recommendations for the development of written language skills in junior high school students in Ukrainian language lessons in distance learning languages.

The object of the study is the process of forming written speech skills in junior schoolchildren during Ukrainian language lessons in distance learning conditions.

The subject of the study is the methodology for forming written speech skills in junior schoolchildren during Ukrainian language lessons in distance learning conditions.

To solve the tasks and test the hypothesis, general scientific research methods were used: theoretical: analysis of scientific literature, state standards, synthesis and comparison of curricula, generalization of pedagogical experience.

The first chapter presents the theoretical foundations of the concept of written speech, its importance in primary education, and age-related psychological and pedagogical aspects of its development. It also analyzes the influence of modern educational technologies in the context of distance learning.

The second chapter reveals practical aspects: methods and techniques of developing written language in a digital environment, a system of specially designed exercises, and methodological recommendations for teachers.

Keywords: distance learning, writing, primary education, teaching methods, digital technologies.

ЗМІСТ

Вступ……..……... 9
Розділ 1 Теоретичні основи розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів……... 13
1.1 Поняття писемного мовлення та його значення в початковій освіті…….. 13
1.2 Психолого-педагогічні особливості формування писемного мовлення у молодшому шкільному віці……... 18
1.3 Роль сучасних освітніх технологій у розвитку навичок писемного мовлення в умовах дистанційного навчання…….……..…... 26
Розділ 2 Методика формування навичок писемного мовлення у молодших школярів в умовах дистанційного навчання…… 33
2.1 Методи та прийоми розвитку писемного мовлення в дистанційному середовищі…….…….. 33
2.2 Розробка вправ і завдань для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення…….. 41
2.3 Методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в у мовах дистанційного навчання…….……. 59
Висновки……. 67
Список використаних джерел……... 70
Додатки…….……... 75

ВСТУП

Сучасна освіта зазнає суттєвих змін, спричинених процесом глобалізації та стрімким розвитком інформаційних технологій. Дистанційне навчання стало новою реальністю в системах освіти в усьому світі, зокрема і в Україні. Перехід на такий формат навчання зумовив потребу перегляду підходів до організації освітнього процесу та модифікації організаційних прийомів цього процесу, особливо в початковій школі, де формується основа для всіх видів мовленнєвої діяльності. Це призвело до необхідності адаптування традиційних методів навчання української мови в початкових класах, зокрема у сфері формування писемного мовлення молодших школярів. Значних змін зазнало вивчення української мови, яка завжди була важливою для розвитку мовленнєвих навичок учнів.

Теоретико-методологічні засади розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання розглядалися в роботах таких вчених, як О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хомич [33; 40]. Теоретико-прикладні аспекти формування писемного мовлення учнів початкової школи в дистанційному форматі розкриті в працях Л. Васильченко, І. Кононенко, Т. Шевченко. Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили такі науковці, як Т. Іваненко, О. Руденко, М. Сидоренко.

Ці вчені зробили вагомий внесок у розробку підходів, які забезпечують якісне викладання української мови навіть в умовах дистанційного навчання, зокрема для розвитку навичок письма у молодших школярів.

Писемне мовлення є одним із ключових видів мовленнєвої діяльності, що розвивається в молодшому шкільному віці. У цей період школярі вивчають основи граматики, орфографії та синтаксису, а також навчаються структурувати свої думки і ідеї та висловлювати їх у письмовій формі.

Дистанційне навчання відкриває нові можливості для організації освітнього процесу, однак і створює чимало труднощів. Основною проблемою є

обмежений прямий контакт між учителями та учнями, що ускладнює контроль за виконанням завдань і періодичну корекцію помилок. Крім того, використання цифрових технологій вимагає від учнів та педагогів не лише технічної грамотності, але й адаптації до нових форм навчання.

З іншого боку, дистанційний формат відкриває перспективи для використання сучасних інтерактивних платформ, таких як Google Classroom, Zoom, Padlet, LearningApps та багато інших. Ці ресурси допомагають організовувати інтерактивне навчання, мотивують учнів до активної участі та створюють індивідуальний шлях розвитку кожного школяра.

Умови дистанційного навчання потребують розробки спеціальних методик і підходів до формування писемного мовлення, які враховуватимуть особливості вікового розвитку дітей молодшого шкільного віку, їх потреби та можливості використання цифрових ресурсів. Це забезпечить ефективність навчального процесу.

Розвиток навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання – це складне питання, яке вимагає дослідження як теоретичних, так і прикладних аспектів.

Зважаючи на це, вивчення методик формування писемного мовлення молодших школярів на уроках української мови в контексті дистанційного навчання є актуальним питанням. Його метою є забезпечення ефективності навчально-виховного процесу, мотивація учнів до навчання та розвиток самостійності.

Метою дослідження є обґрунтувати та розробити методику розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел щодо поняття писемного мовлення та його ролі в початковій освіті.

2. Дослідити психолого-педагогічні особливості формування писемного мовлення у молодшому шкільному віці.

3. Окреслити роль сучасних освітніх технологій у розвитку навичок писемного мовлення в умовах дистанційного навчання.

4. Визначити методи та прийоми розвитку писемного мовлення в дистанційному середовищі.

5. Розробити вправи і завдання для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення

6. Розробити методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в у мовах дистанційного навчання.

Об’єкт дослідження – процес формування навичок писемного мовлення у молодших школярів під час уроків української мови в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження – методика формування навичок писемного мовлення молодших школярів під час уроків української мови в умовах дистанційному навчанні.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи: теоретичні: аналіз наукової літератури, державних стандартів, синтез та порівняння навчальних програм, узагальнення педагогічного досвіду.

Теоретичне значення дослідження: отримані результати поглиблюють уявлення про розвиток писемного мовлення молодших школярів у контексті дистанційного навчання. Визначено основні чинники, що впливають на ефективність формування листових навичок, а також обґрунтовано роль сучасних освітніх технологій у цьому процесі. Розроблено концептуальні підходи до організації роботи вчителя, що базуються на сучасних цифрових технологіях та інтерактивних методах.

Практичне значення дослідження показало, що розроблені методичні рекомендації та запропоновані вправи і завдання можуть бути використані вчителями для організації дистанційного навчання української мови в початкових класах. Впровадження цих матеріалів дозволяє підвищити якість навчання, мотивацію учнів і забезпечити ефективне засвоєння навичок

письмового мовлення навіть в дистанційному форматі.

Таким чином, дана робота спрямована на вирішення актуальних завдань сучасної педагогіки, зокрема на адаптацію навчального процесу до нових умов дистанційного навчання та вдосконалення методики формування навичок писемного мовлення у молодших школярів.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1 Поняття писемного мовлення та його значення в початковій освіті

Писемне мовлення є однією з ключових складових мовленнєвої діяльності людини, що реалізується через графічні знаки та служить засобом збереження, передавання й обміну інформацією. На відміну від усного мовлення, яке здійснюється в безпосередньому мовленнєвому акті та має ситуативний характер, писемне мовлення є більш структурованим, логічно впорядкованим та зорієнтованим на тривале збереження інформації. Воно виконує важливу роль у розвитку особистості, забезпечуючи можливість формулювання і вираження думок у письмовій формі, що сприяє розвитку когнітивних процесів і комунікативної компетентності [8, с. 157].

У лінгводидактиці поняття «писемне мовлення» визначається як процес породження та сприйняття тексту у писемній формі, що потребує сформованих орфографічних, пунктуаційних, граматичних і стилістичних навичок [30]. Дослідники наголошують, що писемне мовлення відрізняється від усного не лише формою реалізації, а й механізмами побудови: якщо в усному мовленні комунікація відбувається в режимі реального часу, то у писемному – з відтермінованим характером взаємодії між автором і читачем. Це зумовлює необхідність точного добору мовних засобів, дотримання норм правопису та стилістичних вимог, а також сформованості мовленнєвого прогнозування та рефлексії щодо власного висловлювання [3, с. 62].

Писемне мовлення є свідомим і довільним процесом, що потребує від учня не лише знань і навичок, а й розвинених довільної уваги, пам’яті, мислення. Як зазначає О. Савченко, успішність опановування писемним

мовленням залежить від рівня розвитку мовленнєвої компетентності загалом, а також від уміння будувати логічно зв’язні висловлювання відповідно до норм української мови [33, с. 224]. Крім того, писемне мовлення виконує низку важливих функцій: когнітивну (оскільки є засобом фіксації й структурування знань), комунікативну (забезпечує передачу інформації між людьми незалежно від просторових і часових меж), регулятивну (допомагає планувати та організовувати діяльність), емоційно-виражальну (слугує засобом передавання особистісних смислів) [18, с. 327]. Відповідно, розвиток писемного мовлення в початковій школі має бути системним і враховувати вікові, когнітивні та психолого-педагогічні особливості молодших школярів.

Згідно з «Енциклопедією освіти» (2011), писемне мовлення – це мовленнєва діяльність, спрямована на створення й сприйняття тексту, що здійснюється у формі записаного мовлення й вимагає свідомої організації висловлювання [18, с. 624]. На відміну від усного мовлення, яке нерідко має спонтанний характер, писемне мовлення є ретельно продуманим, логічно впорядкованим та позбавленим можливості безпосередньої корекції в процесі сприйняття адресатом.

Писемне мовлення має низку особливостей: воно є розгорнутим, структурованим, позбавленим безпосередньої ситуативної опори, що потребує від учня більшої автономності у формулюванні думок [8]. Це означає, що в процесі письма необхідно не лише правильно добирати лексичні та граматичні засоби, а й вибудовувати текст відповідно до його стилю, комунікативного завдання та адресата. На думку О. Савченко, писемне мовлення є значно складнішим, ніж усне, оскільки потребує сформованих навичок мовленнєвого прогнозування, самоконтролю та рефлексії щодо власного висловлювання [33, с. 224].

До основних характеристик писемного мовлення належать:

1. Розгорнутість і структурованість. Письмовий текст має чітку композицію, яка включає вступ, основну частину та висновок, що забезпечує логічність викладу думок [3, с. 78].

2. Відсутність ситуативної підтримки. У писемному мовленні автор не може спиратися на жести, інтонацію, міміку чи контекст ситуації, як це відбувається в усному спілкуванні. Це вимагає від нього чіткості у висловленні думок і детального розкриття змісту [8, с. 157].

3. Автономність у формулюванні думок. Учень має самостійно будувати текст, дотримуючись правил орфографії, пунктуації, граматики та стилістики, що потребує високого рівня мовленнєвої компетентності [30, с. 92].

4. Фіксованість і незмінність. На відміну від усного мовлення, яке може бути гнучким і змінюватися в ході комунікації, писемне мовлення має стабільний характер. Після того, як текст написаний, він не може бути миттєво виправлений у процесі сприйняття адресатом, що вимагає ретельного редагування перед фіксацією кінцевого варіанта [18, с. 327].

Таким чином, писемне мовлення є складним і багаторівневим процесом, що вимагає не лише знань мовної системи, а й розвинених когнітивних та регулятивних здібностей. Формування писемного мовлення у молодших школярів є одним із найважливіших завдань початкової освіти, адже воно безпосередньо впливає на розвиток когнітивних процесів, критичного мислення та здатності до рефлексії. Саме в цьому віці відбувається активне становлення мовленнєвої діяльності, закладаються основи грамотності, що впливають на подальше навчання та соціалізацію дитини. Як зазначає О. Савченко, навчання писемного мовлення в початковій школі базується на принципах поетапного формування мовленнєвих умінь, де особливу роль відіграють вправи на побудову зв’язних текстів, робота з моделями речень і текстових структур, формування орфографічної та пунктуаційної грамотності [33, с. 215].

Важливим аспектом розвитку писемного мовлення є впровадження різних методичних прийомів, серед яких:

1. Аналітико-синтетичні вправи, спрямовані на розуміння структури слова, речення та тексту, що сприяє розвитку мовленнєвої компетентності [4, с. 87];

2. Робота з текстовими зразками, яка включає аналіз текстів, відтворення

їхньої структури, перекази, творчі доповнення та власне написання текстів [3, с. 64];

3. Застосування інтерактивних технологій, зокрема роботи з графічними схемами, таблицями, опорними сигналами, що допомагають учням краще усвідомлювати логіку побудови висловлювання [6, с. 21];

4. Рефлексія та саморедагування, що включає взаємоперевірку робіт, обговорення типових помилок та їх виправлення, що формує критичне ставлення до власних текстів і сприяє самостійному вдосконаленню писемного мовлення [19, с. 80].

Значення писемного мовлення в початковій освіті визначається його функціями, серед яких:

1. Комунікативна – писемне мовлення дає змогу передавати інформацію, думки, почуття у формі текстів, що особливо важливо в умовах сучасного цифрового простору, де текстова комунікація відіграє ключову роль [12];

2. Когнітивна – сприяє розвитку логічного мислення, аналізу та синтезу інформації, оскільки під час письма учень має не лише правильно добирати мовні засоби, а й логічно структурувати свої думки [7, с. 35];

3. Культурологічна – забезпечує залучення до національної мовної культури та збереження духовної спадщини, адже опановування письмом дозволяє молодшим школярам знайомитися з літературною традицією, писемними пам’ятками та мовними нормами [18, с. 244];

4. Регулятивна – допомагає структурувати й упорядковувати знання, формувати самостійність у навчанні, оскільки навчання письма передбачає планування висловлювання, корекцію власних помилок і рефлексію щодо створених текстів [12].

Окрім цього, розвиток писемного мовлення є основою для формування загальної навчальної компетентності учнів, адже навички грамотного письма необхідні для опанування всіх навчальних дисциплін. Формування умінь створювати зв’язні тексти сприяє розвитку комунікативної компетентності, яка є ключовою в Новій українській школі [16]. В умовах дистанційного навчання

особливого значення набуває формування самостійності в письмових роботах, що вимагає від учителя використання інноваційних методів, зокрема цифрових технологій, інтерактивних платформ і хмарних сервісів для колективної роботи над текстами [29, с. 428].

На думку Н. Бібік, ефективне навчання писемного мовлення вимагає інтеграції різних методів і прийомів, зокрема використання інтерактивних завдань, інноваційних підходів та інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 47]. Це пояснюється тим, що розвиток писемного мовлення передбачає не лише засвоєння мовних норм, а й формування вміння логічно, послідовно та зв'язно висловлювати свої думки. Саме тому сучасні освітні методики орієнтуються на активне залучення учнів до різних видів діяльності, що стимулюють їхню мовленнєву активність і мотивацію до письма.

Значну роль у цьому процесі відіграє впровадження комунікативно-орієнтованого підходу, що передбачає виконання завдань, наближених до реальних мовленнєвих ситуацій. Наприклад, написання особистих листів, створення заміток, повідомлень, мініесе сприяє розвитку не лише писемних навичок, а й критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та структурувати інформацію [5; 27].

Дистанційне навчання вимагає адаптації традиційних методів, впровадження цифрових інструментів для розвитку писемних навичок (онлайн-дошки, електронні щоденники, хмарні технології тощо) [1]. В умовах змішаного та дистанційного навчання важливо використовувати мультимедійні платформи, які дозволяють забезпечити інтерактивність і зворотний зв'язок під час виконання письмових завдань. Наприклад, такі інструменти, як Google Docs, Padlet, Microsoft OneNote, дають змогу учням працювати над текстами спільно, редагувати їх у режимі реального часу та отримувати коментарі від учителя. Крім того, інтеграція гейміфікаційних елементів (квестів, вікторин, інтерактивних завдань) у процес навчання сприяє підвищенню інтересу до письма та розвитку творчого потенціалу школярів.

Окрему увагу слід приділити індивідуалізації навчання, що передбачає

врахування рівня сформованості писемного мовлення кожного учня, його темпу роботи, сильних і слабких сторін. Використання адаптивних освітніх ресурсів і диференційованих завдань допомагає максимально ефективно розвивати мовленнєві навички відповідно до індивідуальних можливостей дитини.

Таким чином, писемне мовлення є важливим компонентом мовленнєвої компетентності молодших школярів. Його формування вимагає системного підходу, що враховує вікові та психолого-педагогічні особливості учнів, сучасні методи навчання та технологічні можливості освітнього процесу. Використання інтерактивних методик, цифрових технологій та диференційованого підходу сприяє ефективному розвитку писемного мовлення, роблячи цей процес цікавим, доступним і результативним для кожного школяра.

1.2 Психолого-педагогічні особливості формування писемного мовлення у молодшому шкільному віці

Формування писемного мовлення у молодших школярів є складним і багатоаспектним процесом, який вимагає комплексного підходу, врахування як мовних, так і психолого-педагогічних особливостей учнів початкової школи. Цей процес передбачає розвиток не лише окремих мовленнєвих навичок, але й формування цілісної мовленнєвої компетентності, що охоплює граматичні, лексичні, орфографічні та стилістичні аспекти мовлення. Водночас важливо розуміти, що цей процес не обмежується лише освоєнням правил письма, але включає глибші когнітивні, соціальні та емоційні чинники, що мають суттєвий вплив на здатність учнів передавати ідеї у письмовій формі.

Психолого-педагогічні дослідження [35; 42; 43] показують, що писемне мовлення вимагає від дітей високої рівноваги між когнітивними процесами, такими як пам’ять, увага, мислення, і мовними здібностями. Писемна мова, на відміну від усної, є більш абстрактною і структурованою, що зумовлює потребу у розвитку певних мисленнєвих операцій. Для того, щоб скласти логічно

послідовне і граматично правильне речення або текст, учень має вміти не лише «бачити» свою думку, а й формулювати її чітко й лаконічно. Це вимагає від нього розвитку абстрактного мислення, здатності до класифікації та узагальнення, а також творчого підходу в побудові мовленнєвих конструкцій.

Писемне мовлення є одним із етапів у розвитку мовленнєвої діяльності, оскільки воно дозволяє не тільки передавати інформацію, але й сприяє розвитку когнітивних процесів, зокрема аналізу та синтезу, критичного мислення і самовираження. Зокрема, завдяки письмовому мовленню, учні можуть виразити свої думки більш детально, організовано і структуровано, що в свою чергу сприяє розвитку вміння логічно мислити та аргументувати свої позиції. З психологічної точки зору [41], процес писемного мовлення допомагає дітям вчитися рефлексувати, усвідомлювати і коригувати свої думки, оскільки письмова форма мовлення вимагає від учня більшої уваги до деталей і вдумливості. Також варто зазначити, що писемне мовлення має великий вплив на розвиток когнітивних процесів, таких як пам’ять, увага і уява. Писання як форма мовленнєвої діяльності сприяє розвитку довготривалої пам’яті, оскільки учень змушений організовувати свої думки та інформацію у більш стійкій і зрозумілій формі, що значно покращує здатність до запам’ятовування та обробки нової інформації. Важливою є роль уваги в процесі формування писемного мовлення. Письмо вимагає від учнів концентрації на певному об’єкті, детальному розгляді кожного елементу тексту, що сприяє розвитку їхньої здатності до глибшого аналізу та осмислення інформації.

Емоційний відгук дітей на процес навчання може значною мірою впливати на їхню готовність до виконання письмових завдань, їхній інтерес до розвитку мовленнєвих навичок. Це підкреслює важливість створення сприятливого психологічного клімату в класі, коли учень відчуває себе впевнено і не боїться помилок, адже саме в процесі помилок і корекцій розвивається мовленнєва компетентність. Тому процес формування писемного мовлення є не лише технічним освоєнням мовних правил, але й глибоким когнітивним процесом, який включає взаємодію різних психічних функцій.

На думку психолінгвістів писемне мовлення є продуктом свідомої і активної мовленнєвої діяльності, що вимагає від учнів спеціальних навичок і знань. Цей процес охоплює не тільки вміння правильно писати слова, але й здатність будувати зв'язні тексти, коректно використовувати граматичні структури та стилістичні прийоми, враховуючи контекст і мету комунікації. Писемне мовлення є більш складним, ніж усне, оскільки воно вимагає більшої уваги до деталей, логічної послідовності й структурованості думок. Воно вимагає від дитини здатності вибудовувати послідовні ланки тексту, що з'єднують ідеї і дають змогу чітко передавати свої думки читачеві [37; 39].

Як зазначає О. Савченко, формування писемного мовлення є процесом, що передбачає глибоку взаємодію між усіма компонентами мовленнєвої компетентності, такими як орфографія, пунктуація, граматика, лексика [33, с. 225]. Важливою частиною цього процесу є не лише вміння застосовувати правила правопису і граматики, але й розвиток навичок організації тексту: правильне використання абзаців, логічне структурування речень, застосування зв'язних слів та виразів для забезпечення послідовності й зрозумілості. Писемне мовлення, на відміну від усного, має більшу фіксованість, тому для дітей важливо навчитися не тільки правильно писати, а й формувати цілісне, логічне, смислове повідомлення.

Цей процес особливо складний для молодших школярів, оскільки в цей період вони тільки починають освоювати основи письма, що включає в себе не тільки механічне написання, але й усвідомлення принципів побудови тексту. Крім того, учням необхідно навчитися поєднувати граматичне і логічне структурування мовлення. Логічне структурування передбачає здатність чітко розподіляти думки, переходити від однієї ідеї до іншої, а граматичне – правильно використовувати часи, відмінки, узгодження слів тощо [32, с. 164]. Це вимагає розвитку когнітивних процесів, таких як абстрактне мислення, аналітичні здібності, а також здатність до узагальнення і класифікації. Учні повинні розвивати мовленнєві стратегії, які дозволяють їм орієнтуватися в різних ситуаціях комунікації. Важливим аспектом є розуміння стилістичних

особливостей різних типів текстів. Наприклад, написання опису, розповіді чи аргументованого есе вимагає різних підходів до формулювання думок, побудови речень і використання лексики. Мовленнєва компетентність учнів включає також вміння адаптувати текст до різних аудиторій і умов спілкування, що є важливим у контексті соціалізації молодших школярів і розвитку їхніх комунікативних навичок.

Формування писемного мовлення в молодшому шкільному віці неможливе без врахування індивідуальних особливостей кожного учня, таких як рівень розвитку мовленнєвих та когнітивних здібностей [22, с. 59]. Для ефективного розвитку писемного мовлення необхідно створити відповідне освітнє середовище, яке стимулюватиме учнів до активної мовленнєвої діяльності, заохочуватиме до творчого підходу в письмі і допомагатиме розвивати їхні мовні здібності через різноманітні вправи, інтерактивні завдання і методи.

Психологічні аспекти формування писемного мовлення вимагають особливого підходу до врахування вікових особливостей учнів. У молодшому шкільному віці діти перебувають на етапі інтенсивного розвитку когнітивних процесів, зокрема абстрактного мислення. Абстрактне мислення дає можливість учням осмислювати не лише конкретні об’єкти чи явища, а й розуміти їхні взаємозв’язки та категорії. Цей етап є важливим для розвитку здатності до створення й усвідомлення складніших текстових структур. Психологи зазначають, що в цьому віці діти вже можуть оперувати з більш абстрактними поняттями, такими як причинно-наслідкові зв’язки, часова послідовність, а також розуміти загальні принципи побудови тексту [1]. Це дозволяє учням вільно передавати свої думки через письмо та розвивати навички конструктивного викладу інформації.

Проте, хоча абстрактне мислення в дитини на цьому етапі активно розвивається, ще недостатньо сформовані навички логічного мислення, що є необхідними для побудови зв’язних і логічно завершених текстів [17]. Зокрема, молодші школярі іноді мають труднощі в організації своїх думок у письмових

роботах, що може призводити до недоліків у побудові аргументів чи відсутності логічних переходів між частинами тексту. Як зазначає психолог і педагог О. Лобчук, труднощі з логікою письма в дітей можуть бути зумовлені тим, що вони ще не повністю оволоділи здатністю зберігати та організовувати в пам’яті інформацію у вигляді тексту, не розпорошуючи увагу на неважливі деталі [21, с. 22].

Враховуючи ці труднощі, спеціальні вправи та методи роботи з учнями можуть значно полегшити процес формування письмового мовлення. Використання таких вправ, як складання простих речень, відновлення тексту з пропущеними частинами, робота з картинками для опису чи розповіді, допомагає розвинути навички побудови зв’язних і логічно завершених текстів. За допомогою таких вправ учні починають усвідомлювати важливість кожного елемента тексту і розуміти, як поєднати різні ідеї в єдину структуру. Як зазначає С. М. Смілянець, важливим аспектом є використання інтерактивних методів навчання, які не лише активізують учнів, але й стимулюють їх до глибшого аналізу і синтезу тексту [36, с. 20].

У цьому контексті особливу роль відіграють вправи, що допомагають дітям формулювати свої думки письмово. Це дозволяє учням розвивати їхню здатність до самостійного мислення, до вибору слів і правильного їх розташування, а також до побудови текстів різних типів. Для цього важливим є залучення учнів до створення описових, розповідних та пояснювальних текстів, що є основними видами письмового мовлення в молодшому шкільному віці. Дітям необхідно вчитися не лише розповідати про предмети чи явища, а й аналізувати їхні властивості, описувати їх у деталях, пояснювати, чому так чи інакше вони функціонують.

Справжнім викликом для учнів є пояснювальні тексти, оскільки вони вимагають не тільки знання теми, а й уміння логічно і зрозуміло донести складну інформацію до читача. Як зазначає М. Вашуленко, важливим аспектом є навчання молодших школярів основам аргументації, що дозволяє їм не просто описувати чи розповідати, а й переконливо доводити свої думки [7, с. 130]. Це

стає особливо важливим у процесі формування критичного мислення дітей, що є основою для розвитку їхніх мовленнєвих і когнітивних здібностей.

Психолого-педагогічні дослідження підтверджують [15, с. 495], що розвиток писемного мовлення безпосередньо пов'язаний з рівнем розвитку пам'яті та уваги у дітей. У процесі навчання письму, дітям важливо не лише вміти формулювати свої думки словами, а й зберігати і систематизувати інформацію в пам'яті, а також концентрувати увагу на написанні тексту. Як зазначають О. Кулик та інші науковці [19; 20], успішне освоєння писемної форми мовлення вимагає від учнів значної концентрації на процесі написання, оскільки саме цей процес вимагає одночасної роботи кількох когнітивних механізмів: уваги, пам'яті, мислення та мовлення. Це дозволяє не тільки грамотно передавати інформацію, а й будувати тексти, що відзначаються логічною послідовністю і ясністю викладу. Розвиток уваги у дітей є компонентом цього процесу, оскільки здатність фокусуватися на завданні дозволяє уникнути помилок при написанні і зберегти зв'язок між різними частинами тексту. Особливо це важливо для побудови складних, багатокомпонентних текстів, де важливо не тільки правильно висловити думки, але й зберегти їхню логічну послідовність. У цьому контексті, як відзначає В. Ломакович, рівень уваги дитини визначає не тільки здатність утримувати увагу на одному завданні протягом тривалого часу, але й швидкість переходу між етапами письмового процесу: планування, написання, редагування і коригування тексту [22, с. 60]. Це є важливою навичкою для школярів, оскільки процес написання тексту часто включає кілька етапів, які потребують високої концентрації.

Психологічні дослідження показують [26], що в молодшому шкільному віці діти часто мають труднощі з відтворенням великої кількості інформації в письмовій формі через обмежену ємність робочої пам'яті. Однак регулярні вправи на розвиток пам'яті, такі як повторення та узагальнення матеріалу, допомагають учням не тільки запам'ятовувати інформацію, але й використовувати її в письмових роботах, що дозволяє формулювати більш

складні думки. Управління пам’яттю і увагою вимагає застосування спеціальних методик і вправ, які дозволяють учням розвивати ці когнітивні навички. Наприклад, методи, що включають поетапне планування написання тексту, допомагають учням зосереджувати увагу на головних аспектах теми і не відволікатися на менш важливі деталі [2]. Також важливими є вправи, що тренують робочу пам’ять, такі як переписування тексту, створення ментальних карт чи концептуальних схем, що дозволяють структурувати інформацію перед її викладенням у письмовій формі. Як зазначає педагог М. Греб, саме завдяки таким вправам діти вчаться організовувати свої думки й зберігати їх у пам’яті, що сприяє створенню більш чітких і зв’язних текстів [9, с. 95].

Роль вчителя у формуванні писемного мовлення учнів є надзвичайно важливою, оскільки педагог не тільки передає знання про основи письма, а й сприяє розвитку цілісного мовленнєвого і когнітивного потенціалу учнів. Окрім навчання орфографії, пунктуації та граматики, вчитель повинен допомогти учням оволодіти такими важливими навичками, як самостійне мислення, здатність до аналізу, синтезу та організації своїх думок в письмовій формі. У цьому контексті важливо, щоб педагог не тільки акцентував увагу на правильному написанні слів та побудові речень, а й стимулював учнів до розуміння того, як і чому той чи інший елемент тексту є важливим для загальної структури письмового твору.

Для ефективного формування писемного мовлення вчитель має застосовувати різноманітні методи та прийоми, які сприяють розвитку в учнів навичок критичного мислення та самостійної роботи з текстом. Зокрема, інтеграція різних методів, таких як використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інтерактивних завдань, може значно підвищити рівень мотивації учнів до навчання та допомогти їм краще засвоїти необхідні мовні навички. Важливим аспектом є також інтеграція традиційних і новітніх технологій у навчальний процес, що дозволяє зробити його більш захоплюючим та динамічним. Як зазначає Н. Бібік, використання інноваційних підходів у навчанні, зокрема через цифрові інструменти, є ефективним засобом

для підвищення результативності формування писемного мовлення, оскільки це дозволяє створити інтерактивне середовище, яке мотивує учнів до активнішого засвоєння знань [3, с. 47].

Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують можливості для використання інтерактивних платформ, що дозволяють учням працювати з різними видами текстів (візуальними, аудіо та текстовими), а також залучають учнів до створення власних письмових робіт в різних формах – від есе до творчих робіт. Такий підхід сприяє розвитку в учнів здатності до самоаналізу та самоконтролю, оскільки багато платформ надають автоматичні засоби для перевірки текстів на помилки, що дозволяє учням самостійно виправляти свої роботи. Особливу увагу вчитель має приділяти і розвитку в учнів навичок самостійного мислення, яке є основою для формулювання і розвитку ідей у письмовій формі [10]. Завдання для дітей повинні бути не лише направлені на засвоєння мовних конструкцій, але й сприяти формуванню навичок аналізу та організації своїх думок. Вчитель має допомогти учням зрозуміти, як за допомогою писемного мовлення можна виразити складні ідеї, створюючи зв’язні та логічні тексти. Це можна досягнути через вправи на розвиток критичного мислення, організацію ідей у тексті, а також вправи на аналіз літературних і журналістських текстів.

Важливою складовою в навчанні письму є також розв’язання завдань, які стимулюють дітей до творчості та дозволяють їм виражати власні думки через різні типи текстів, такі як описові, розповідні, пояснювальні або аргументативні. Використання сучасних методів, зокрема, творчих і групових завдань, допомагає розвивати в учнів не лише письмові навички, а й комунікативні вміння, що сприяють ефективному спілкуванню через письмову мову.

Крім того, сучасний підхід до навчання писемного мовлення вимагає також уваги до культурологічної складової. Формування мовленнєвої компетентності у дітей має на меті не лише розвиток мовних навичок, а й їхнє залучення до національної мовної культури. Це сприяє глибшому розумінню літературних традицій і збереженню духовної спадщини, що важливо для

становлення культурної ідентичності учнів.

Загалом, процес формування писемного мовлення у молодших школярів є багатогранним і містить не лише мовленнєву, але й когнітивну, соціальну та культурологічну компоненти. Успішність цього процесу залежить від системного підходу до навчання, який враховує як індивідуальні, так і вікові особливості учнів, а також ефективне використання сучасних методів та технологій, які забезпечують комплексний розвиток учнівської особистості.

1.3 Роль сучасних освітніх технологій у розвитку навичок писемного мовлення в умовах дистанційного навчання

Роль сучасних освітніх технологій у розвитку навичок писемного мовлення в умовах дистанційного навчання є особливо важливою в контексті педагогічних трансформацій, що відбуваються в межах нової освітньої парадигми. Дистанційне навчання, яке стало одним із основних елементів цієї парадигми, значно змінило традиційні способи взаємодії між учнем і педагогом. Такі зміни, зокрема, відображаються на процесах формування та розвитку мовленнєвих навичок учнів, зокрема писемного мовлення. Під час дистанційного навчання учні здобувають нові можливості для самостійного опрацювання матеріалу, однак це також вимагає від них високого рівня самодисципліни, критичного мислення та вміння організовувати свою діяльність.

Одним із ключових аспектів, що дозволяють ефективно розвивати навички писемного мовлення в умовах дистанційного навчання, є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (табл. 1.1). ІКТ надають значний потенціал для впровадження інтерактивних елементів у процес навчання, створюючи умови для взаємодії учнів з різними видами текстів, а також забезпечують зворотний зв’язок, що є важливим компонентом у розвитку мовленнєвих навичок [14]. Наприклад, використання онлайн-

платформ і спеціалізованих програм дозволяє не лише створювати тексти, але й здійснювати їхнє редагування, що є важливою частиною навчання писемному мовленню. Згідно з визначенням, наданим у педагогічних енциклопедіях, ІКТ в освіті – це використання цифрових технологій для створення, збереження, обробки, передавання та отримання інформації в освітньому процесі. Ці технології охоплюють широкий спектр інструментів, від простих комп'ютерних програм до складних онлайн-платформ, що використовуються для навчання, комунікації і оцінювання результатів [8].

Таблиця 1.1 − Види технологій, основні особливості та їх роль

Тип освітніх технологій	Особливості технології	Роль у розвитку писемного мовлення
Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)	Включає мультимедійні засоби, програмне забезпечення для створення текстів	Спрощують процес написання, надають можливість для співпраці, забезпечують зворотний зв'язок
Інтерактивні платформи	Веб-ресурси для навчання, форуми, чати для зворотного зв'язку, платформи для створення тестів	Сприяють інтерактивному навчанню, розвивають критичне мислення та навички коректури тексту
Веб 2.0 сервіси	Онлайн-інструменти для співпраці, веб-платформи для спільної роботи над текстами	Розвивають навички колективної роботи, допомагають удосконалити мовлення через співпрацю
Мобільні додатки для письма	Додатки для написання, правопису та граматичних перевірок	Підвищують рівень грамотності, дають зручний доступ до практичних вправ для учнів

Системи дистанційного навчання	Платформи для організації онлайн-уроків та самостійної роботи учнів з матеріалом	Дає можливість для учнів працювати з текстами, виконувати домашні завдання та отримувати оцінки
Сервіси для роботи з текстами	Програми для редагування текстів, перекладачі, програми для перевірки стилістики	Допомагають в удосконаленні письмових навичок, оптимізації та корекції текстів

У контексті розвитку писемного мовлення, ІКТ означають інтеграцію цифрових інструментів, платформ і ресурсів, які створюють можливості для учнів працювати з текстами, вдосконалюючи навички написання і редагування письмових робіт. Цифрові технології дають учням доступ до різноманітних ресурсів, зокрема електронних підручників, наукових статей, блогів, онлайн-бібліотек, що дозволяє розширювати їхній лексичний запас, підвищувати грамотність і розвивати творчі здібності через написання есе, статей чи відгуків [25]. Окрім цього, використання таких платформ, як Google Docs або Microsoft Word, дає змогу учням редагувати свої тексти в реальному часі, отримувати зворотний зв’язок від вчителя, виправляти помилки та поліпшувати свої роботи [10]. Це дозволяє забезпечити постійну підтримку процесу навчання та швидке коригування помилок, що є необхідною умовою для розвитку писемного мовлення. Крім того, інтеграція ІКТ в процес писемного мовлення включає використання спеціалізованих онлайн-інструментів для перевірки орфографії, стилістики та граматики, таких як Grammarly чи LanguageTool. Ці інструменти дають змогу учням не лише перевіряти свої роботи, але й отримувати рекомендації щодо покращення тексту, що допомагає їм розвивати навички самооцінки і самокорекції [23, с. 260]. Оскільки учні можуть отримувати автоматичні поради щодо вдосконалення своїх робіт, вони стають більш уважними до деталей і вчаться правильно оформлювати письмові тексти, підвищуючи свою грамотність.

Дистанційне навчання дозволяє здійснювати індивідуалізацію процесу навчання, адже технології забезпечують можливість для кожного учня працювати у власному темпі та згідно з особистими освітніми потребами. Завдяки використанню цифрових інструментів можна створювати інтерактивні завдання, що дозволяють учням працювати над різними типами текстів (описовими, розповідними, пояснювальними), а також з різними рівнями складності. Інтерактивні методи навчання, зокрема за допомогою цифрових сервісів, таких як форуми, чати, відеоконференції, надають учням можливість обговорювати свої роботи, отримувати корисний зворотний зв'язок від педагогів і однолітків, що сприяє розвитку їхніх навичок письма [24, с. 53]. Вчителі можуть використовувати онлайн-інструменти для автоматичної перевірки граматики, орфографії та стилістики текстів, а також надавати учням рекомендації для покращення їхніх писемних навичок. Зворотний зв'язок у реальному часі є важливою складовою цього процесу, адже він дозволяє учням коригувати свої помилки, вдосконалювати текст, робити його більш виразним і граматично правильним.

Використання цифрових інструментів у навчанні писемного мовлення має ще один важливий аспект – стимулювання творчої діяльності учнів. Дистанційне навчання, зокрема за допомогою сервісів Веб 2.0, створює можливості для використання мультимедійних елементів у створенні текстів, що дозволяє учням комбінувати текстову та візуальну інформацію, створювати мультимедійні проєкти [28]. Це сприяє розвитку не тільки мовленнєвих, а й когнітивних та креативних навичок, що є важливими для формування комунікативної компетентності учнів. Діти вчать планувати свою навчальну діяльність, аналізувати матеріал, знаходити потрібну інформацію та ефективно використовувати її для написання текстів [31]. Завдяки цьому дистанційне навчання стає потужним інструментом для розвитку не лише писемного мовлення, а й більш широких навичок самостійного навчання, організації часу та інформаційної грамотності.

У контексті навчання писемному мовленню онлайн-платформи надають

можливість учням створювати інтерактивні тексти, коментувати і редагувати роботи своїх однолітків [11]. Це відкриває нові можливості для колективної діяльності та розвитку навичок взаємодії. Наприклад, у соціальних мережах або на форумах учні можуть створювати публікації, брати участь у дискусіях, а також працювати в команді над спільними проєктами, де необхідно писати й редагувати різноманітні тексти. Завдяки такій діяльності школярі не тільки вдосконалюють свої писемні навички, але й покращують здатність аргументувати свою точку зору, що є важливим аспектом комунікації. Платформи для ведення блогів чи онлайн-журналів надають можливість для учнів самовиражатися через текст. Вони можуть створювати власні публікації, які будуть доступні для широкої аудиторії, що не лише мотивує до розвитку писемного мовлення, а й сприяє формуванню у школярів медіа- та інформаційної грамотності. Завдяки цьому процесу учні отримують практичний досвід публікації та комунікації через текстовий формат, що є важливим у сучасному світі, де писемне мовлення все частіше стає частиною професійної діяльності. Технології дають змогу розширити можливості зворотного зв’язку. Вчителі мають можливість надавати оперативний зворотний зв’язок учням через онлайн-платформи, такі як Moodle або Edmodo, що дозволяє своєчасно коригувати роботи та надавати рекомендації щодо вдосконалення [29, с. 428]. Це важливо, оскільки зворотний зв’язок сприяє не лише поліпшенню навичок письма, а й розвитку самостійності у роботі над текстами.

Дистанційне навчання з використанням ІКТ відкриває нові горизонти для розвитку писемного мовлення учнів завдяки широкому спектру методів і засобів, що стимулюють навчальну діяльність. Зокрема, інтернет-платформи, різноманітні онлайн-ресурси та інтерактивні завдання дозволяють не лише покращити рівень навичок писемного мовлення, але й сприяють розвитку інших важливих компетенцій. Як зазначають у своїх дослідженнях Л. Постельняк та інші науковці [32; 34], сучасні технології дозволяють інтегрувати традиційні та новітні методи навчання, що є ключовим для успішного формування писемних навичок учнів.

Серед ключових завдань, які ставлять перед собою педагоги при використанні ІКТ в процесі розвитку писемного мовлення учнів, є розвиток умінь самостійно організовувати свій час та працювати з інформацією. В умовах дистанційного навчання учні отримують можливість працювати з різними типами текстів (описовими, розповідними, аргументативними), здійснювати самостійну перевірку граматичних та стилістичних помилок, а також виконувати творчі завдання. Завдяки використанню спеціалізованих програм для створення текстів, таких як текстові редактори, а також онлайн-платформ для написання есе та інших творчих робіт, учні здобувають навички структурованого та логічного викладу думок, що є необхідними для розвитку писемного мовлення. Мультимедійні матеріали, що включають в себе відео, анімації, графіку та аудіо, не лише сприяють кращому засвоєнню матеріалу, але й надають учням можливість збагачувати свій досвід, працюючи з різними форматами контенту [38, с. 60]. Вони дозволяють детальніше пояснити, як правильно структурувати та організувати текст, як вдало використовувати різноманітні мовні засоби для досягнення бажаного ефекту, а також як уникати типових помилок у написанні.

У цьому контексті інтеграція мультимедійних елементів сприяє підвищенню інтересу до навчання, стимулюючи учнів до активної участі в освітньому процесі та вдосконалення своїх письмових навичок. Наприклад, через використання онлайн-презентацій і відеоуроків учні можуть отримати конкретні приклади правильного оформлення тексту, а також зрозуміти основні принципи написання різних видів робіт (есе, рецензії, аналітичні статті тощо). Це дає їм можливість наочно побачити, як застосовувати теоретичні знання на практиці.

Сучасні освітні технології в умовах дистанційного навчання також дозволяють ефективно оцінювати рівень засвоєння учнями навичок писемного мовлення. Використання формувального оцінювання через онлайн-опитування, тестування, а також автоматичне виправлення помилок в письмових роботах надає можливість педагогам здійснювати зворотний зв’язок без затримок і

оперативно коригувати навчальний процес [39]. Це, в свою чергу, дозволяє значно підвищити ефективність навчання і підтримувати інтерес учнів до розвитку писемного мовлення.

Таким чином, сучасні освітні технології, зокрема інтернет-ресурси та інтерактивні платформи, є потужним інструментом для розвитку навичок писемного мовлення в умовах дистанційного навчання. Вони дозволяють значно розширити можливості для навчання, а також покращити якість письмових робіт учнів, сприяючи їх інтелектуальному розвитку та підвищенню комунікативних навичок.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Методи та прийоми розвитку писемного мовлення в дистанційному середовищі

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, зумовлений інтенсивним зростанням обсягів інформації та динамікою інновацій у сфері цифрових технологій, спричинив трансформацію сучасного освітнього простору. Зміни, які відбуваються в освітній галузі, зокрема внаслідок запровадження дистанційного навчання, створюють нові виклики та можливості для формування ключових компетентностей, у тому числі – навичок писемного мовлення у молодших школярів. Актуальність цієї проблематики посилюється в умовах тривалого функціонування закладів загальної середньої освіти України в дистанційному режимі, що зумовлено як епідеміологічними, так і військовими обставинами.

Згідно з нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України [12; 13; 16], дистанційне навчання визнається повноцінною формою здобуття загальної середньої освіти. Такий формат організації освітнього процесу нівелює часово-просторові обмеження, забезпечує широкий спектр можливостей для взаємодії суб’єктів освітнього процесу, сприяє індивідуалізації навчання, розвитку автономності учнів, формуванню предметних та ключових компетентностей.

Однією із умов ефективного навчання в дистанційному середовищі є науково обґрунтований добір методів і прийомів, які відповідають специфіці вивчення української мови в початковій школі. Методика викладання в таких умовах потребує врахування особливостей дистанційної комунікації та

організації освітнього процесу, орієнтованого на активну взаємодію між учителем і учнем, застосування цифрових ресурсів, а також на створення ситуацій навчальної діяльності, які сприяють формуванню мотивації та інтересу до писемної мовленнєвої діяльності.

У сучасній педагогічній науці метод трактується як системний інструмент організації навчальної діяльності, що сприяє оптимальному досягненню поставлених цілей. С. Гончаренко [8] наголошував на значенні правильного методу як засобу дисциплінування пізнавальної діяльності, економії часу і ресурсів, а також як компаса, що допомагає уникати помилок і ефективно прокладати шлях до результату. Це положення підтверджує необхідність усвідомленого вибору методів відповідно до цілей, форм і змісту навчання.

У контексті дистанційного навчання писемного мовлення особливу увагу слід приділити добору таких методів, які стимулюють індивідуальну та колективну активність учнів, розвивають їхню здатність до самостійної роботи з текстами, сприяють критичному мисленню, творчості, самоаналізу. Як зазначають дослідники [4; 11; 20], доцільним є поділ методів на три групи: методи вчителя (навчання), методи учня (учіння), а також методи їхньої спільної діяльності. Такий підхід дозволяє урізноманітнити освітні впливи й забезпечити гнучкість навчального процесу.

У дистанційних умовах ефективними є такі методи і прийоми (табл. 2.1):

1. Проєктний метод, що передбачає створення учнями власних письмових робіт (есе, замітки, розповіді, казки) із подальшим представленням у цифровому форматі (наприклад, у вигляді блогу, слайд-презентації).

2. Метод навчання у співпраці, який реалізується через цифрові платформи для групової роботи (Google Docs, Padlet тощо), де учні можуть спільно редагувати тексти, надавати зворотний зв’язок.

3. Інтерактивні вправи, спрямовані на формування мовленнєвих структур, граматичних та лексичних навичок, що реалізуються за допомогою спеціалізованих освітніх платформ (LearningApps, Wordwall, Liveworksheets).

4. Рефлексивні методи, які допомагають учням оцінювати власну писемну

діяльність, виявляти сильні й слабкі сторони, формулювати особисті навчальні цілі.

5. Метод кейсів, коли учні аналізують змодельовані життєві ситуації та створюють письмові відповіді, пояснення або рішення у вигляді тексту.

Таблиця 2.1 − Ефективні методи розвитку писемного мовлення в умовах дистанційного навчання

Група методів	Назва методу / прийому	Характеристика та освітнє призначення
Методи учня (учіння)	Інтерактивні вправи	Застосування цифрових ресурсів (Wordwall, Liveworksheets) для закріплення граматичних та лексичних структур, формування мовних автоматизмів.
	Рефлексивні підходи	Спонукання до самоаналізу писемних результатів: визначення досягнень і труднощів, формулювання наступних навчальних цілей.
Методи вчителя (навчання)	Проєктний підхід	Організація створення письмових продуктів учнів (есе, замітка, розповідь) із подальшим цифровим представленням (блог, презентація).
	Метод кейсів	Пропонування змодельованих життєвих ситуацій, які потребують письмових рішень і висновків, що формує логічне мислення та зв’язне мовлення.
Методи взаємодії (спільна діяльність)	Співпраця в цифровому середовищі	Робота в Google Docs, Padlet тощо: учні редагують тексти разом, діляться ідеями, надають коментарі. Формується культура діалогу й колективного мислення.

Продовжуючи розгляд методів і прийомів формування навичок писемного мовлення в дистанційному навчанні, необхідно звернути особливу увагу на роль слова вчителя як методу організації навчального процесу та важливого психолого-педагогічного чинника (табл. 2.2). Практикою доведено ефективність розповіді (слова вчителя) як одного з базових методів навчання української мови, що забезпечує не лише передавання навчального змісту, але й емоційний супровід учня в процесі оволодіння знаннями. У класичному розумінні розповідь полягає в послідовному викладі навчальної інформації з метою її доступного осмислення та засвоєння учнями. Проте в умовах сучасної освітньої парадигми, зокрема дистанційного навчання, значення цього методу набуває нових акцентів.

Таблиця 2.2 − Систематизація методів і прийомів формування писемного мовлення в умовах дистанційного навчання

Тип методу	Метод / Прийом	Сутність і педагогічна функція
Слово вчителя	Модернізована розповідь	Виклад навчального змісту з емоційним супроводом: формує довіру, стабілізує емоційний стан.
	Мотиваційні звернення	Стимулює інтерес, пробуджує внутрішню мотивацію через приклади, аналогії, образи.
	Розповідь із залученням учнів	Продовження історії, створення власного варіанту – активізує творче мислення, мовну інтуїцію.
Інтерактивні методи	Інтерактивна рефлексія («Я сподіваюся – я побоююся», словесне малювання)	Розвиток емоційного інтелекту, вміння вербалізувати почуття й потреби.

	Асоціативні вправи («хмара слів», «візуальний словник»)	Формує лексичну гнучкість, розвиває образне мислення, стимулює активну участь.
Методи учіння (самостійна діяльність учня)	Оргдіяльнісні інструменти (цифрові календарі, чек-листи)	Планування навчання, самоменеджмент, підвищення відповідальності за результат.
	Методи засвоєння інформації (SQ3R, анотація, маркування)	Поглиблене читання, розвиток аналітичного мислення, робота з текстами.
	Творчі методи (редагування, моделювання ситуацій)	Формування компетентностей через практику створення власних висловлювань.
	Самоконтроль (чек-листи, самооцінка, щоденники прогресу)	Розвиток навичок саморефлексії, усвідомленість навчання.
Методи взаємодії	Онлайн-дискусії, дебати, форуми	Аргументація думок, активне слухання, розвиток культури діалогу.
Метод спостереження за мовою	Лінгвістичний аналіз, моделювання, формулювання гіпотез	Розвиток мовної інтуїції, розуміння мовних закономірностей, граматична компетентність.

В умовах інформаційного перенасичення, коли учень має широкий доступ до навчальних джерел (підручників, освітніх платформ, відеоматеріалів тощо), вчитель втрачає монополію на подання знань, проте його слово набуває функції емоційної підтримки та стабілізації. Як зазначають психологи [17; 20], навчання у складний для дитини період – це не лише про знання, а й про відчуття нормальності, повернення до звичної рутини, яка дарує відчуття безпеки та контролю над реальністю. У цьому контексті голос учителя, його спокійний темп мовлення, інтонаційна м’якість та послідовність стають

терапевтичним засобом, що стабілізує емоційний стан учнів.

Складовою кожного дистанційного уроку української мови є мотиваційний етап, який відіграє ключову роль у формуванні позитивного ставлення до навчання, активізації внутрішніх ресурсів дитини, створенні ситуації успіху. Саме на цьому етапі слово вчителя набуває спонукально-мотиваційної функції. Через добір тематичних звернень, життєвих прикладів, образних порівнянь учитель стимулює інтерес, залучає учнів до внутрішнього діалогу з текстом і предметом навчання. У зв'язку із цим, ефективними є прийоми, що передбачають участь самих учнів у створенні розповіді. Це можуть бути вправи на продовження початку тексту, складання історій за опорними словами або планом, переказ з елементами творчого домислу. Така діяльність не лише розвиває мовну компетентність, а й сприяє усвідомленню особистого досвіду, вмінню формулювати думки, аргументувати власну позицію, що є критично важливим у контексті сучасної освіти, орієнтованої на компетентнісний підхід.

З огляду на виклики сьогодення – емоційну напругу, пов'язану з війною, втратами, порушенням звичного способу життя – методика формування писемного мовлення має включати психолого-педагогічну підтримку. З цією метою доцільно впроваджувати рефлексивні практики, які дозволяють дітям усвідомити свої емоції, потреби, внутрішні запити. Однією з таких вправ є «Я сподіваюся – я побоююся», яка дає можливість учневі вербалізувати очікування та страхи, а також розвивати навички прогнозування результатів навчання, формулювання мети. Ця вправа не лише стимулює розвиток писемного мовлення, а й сприяє формуванню емоційного інтелекту. Також важливою формою рефлексії є словесне малювання, коли учням пропонується за допомогою вербальних засобів «намалювати» свій настрій – описати його словами, метафорами, кольоровими асоціаціями, формами. Це може виглядати як опис фігури, що символізує радість, або кольору, що відображає тривогу. Така практика не лише сприяє розвитку емоційної чутливості, а й збагачує лексичний запас, тренує мовленнєву інтуїцію та образне мислення.

Отже, метод розповіді в дистанційному навчанні української мови виходить за межі суто інформативної функції, трансформуючись у багатоаспектний інструмент формування особистості учня, його мовленнєвої, емоційної та соціальної компетентностей. В умовах дистанційної взаємодії, що передбачає певну емоційну дистанцію, роль учителя як носія мови, культури, а також підтримки й стабільності набуває особливої ваги. Саме тому методика писемного мовлення має враховувати не лише лінгвістичний, а й психоемоційний компонент навчання.

У сучасній методиці формування писемного мовлення в умовах дистанційного навчання традиційні педагогічні методи активно доповнюються та трансформуються з урахуванням специфіки цифрового освітнього середовища, особливостей сприйняття інформації молодшими школярами, а також потреб у розвитку ключових компетентностей. Одним із прикладів такої трансформації є модернізація традиційного методу розповіді, який попри свою усталену функцію зберігає актуальність і в дистанційному форматі.

Сьогодні розповідь учителя значно збагатилася інноваційними прийомами, які сприяють не лише засвоєнню змісту, але й розвитку критичного мислення, логіки, уміння аналізувати й інтерпретувати інформацію. До таких прийомів належать: формулювання уточнювальних запитань, що стимулюють учнів до глибшого розуміння змісту висловлення; висловлення припущень щодо подальшого розвитку подій чи логічного завершення висловлення; виявлення проблеми та її формулювання; виокремлення ключових слів як основи для побудови логічного або сюжетного ланцюга; складання плану почутого з метою структурування інформації; вибірковий переказ як інструмент тренування мовленнєвої уваги та концентрації. Усі ці прийоми є ефективними й у дистанційному навчанні, особливо за умов використання цифрових інструментів для інтерактивного супроводу (Google Forms, Jamboard, Mentimeter тощо).

Не менш значущою є класифікація методів учіння, тобто тих, що безпосередньо використовуються самими учнями в процесі засвоєння та

відтворення знань. Серед них варто виокремити:

1. Оргдіяльнісні методи, які передбачають чітке планування навчальної діяльності, визначення мети й очікуваних результатів, організацію самостійної або групової роботи. Наприклад, у дистанційному форматі доцільно використовувати цифрові календарі, трекери прогресу, чек-листи виконаних завдань.

2. Методи опрацювання й засвоєння інформації: читання з передбаченням, анотування тексту, маркування важливої інформації (метод SQ3R – Survey, Question, Read, Recite, Review – може бути адаптований до цифрових форматів).

3. Методи закріплення й творчого застосування знань: створення текстів різних жанрів (розповідь, лист, міні-есе), редагування помилкових текстів, вправи на творче моделювання ситуацій мовлення.

4. Методи самоконтролю: використання чек-листів оцінювання, рубрик самооцінювання, щоденників навчального успіху.

Особливої уваги потребують дискусійні методи, що в контексті дистанційного навчання реалізуються через онлайн-обговорення, дебати в малих групах, форуми. Вони дозволяють не лише активізувати учнів, а й формувати такі наскрізні вміння, як аргументування, уміння слухати, ставити питання, робити висновки, поважати альтернативні точки зору.

Важливо наголосити на методі спостереження за мовою, який має велике значення в розвитку мовленнєвої інтуїції та граматичної компетентності учнів. Його складниками є: розпізнавання мовних явищ; зіставлення споріднених елементів; аналіз змін у структурі речень залежно від комунікативної мети; моделювання мовних ситуацій; формулювання гіпотез про мовні закономірності. Ці дії можуть бути реалізовані шляхом інтерактивних завдань у форматі Google Slides, LearningApps або інтегрованих вправ у віртуальних середовищах Moodle, ClassDojo тощо.

З огляду на скорочену тривалість онлайн-уроку порівняно з традиційним, необхідно забезпечити варіативність та динамічність прийомів у межах одного методу. Так, розповідь учителя, яка традиційно сприймається як монологічний

виклад, у дистанційному навчанні має інтегрувати елементи діалогу: міні-бесіду, запитання на роздуми, вставні завдання на рефлексію, вправи на асоціативне мислення (наприклад, «хмара слів», «візуальний словник» тощо). До того ж, ефективність дистанційного навчання значною мірою залежить від збалансованого добору методів і прийомів, що мають не лише навчальне, а й розвивальне та виховне навантаження. Такий добір має враховувати когнітивні можливості молодших школярів, їхню емоційну чутливість, потребу в підтримці та постійному зворотному зв'язку.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що методика формування писемного мовлення в умовах дистанційного навчання має бути комплексною, інтегрованою та адаптивною. Її основою повинні стати методи, які активізують учнівську діяльність, забезпечують інтелектуальну й емоційну залученість, сприяють формуванню ключових компетентностей, зокрема комунікативної, соціальної, самоосвітньої та інформаційно-цифрової.

2.2 Розробка вправ і завдань для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення

Розвиток писемного мовлення в умовах дистанційного навчання потребує особливого підходу до вибору вправ і завдань. Вони повинні бути спрямовані на формування не лише граматичних і лексичних навичок, а й критичного мислення, творчого підходу до створення текстів, а також здатності до самоконтролю та рефлексії. Враховуючи специфіку дистанційного навчання, важливо використовувати цифрові ресурси та інтерактивні платформи для створення ефективних завдань, що заохочують учнів до активної мовленнєвої діяльності (додаток А).

Інтерактивні вправи є одним з найбільш ефективних інструментів для розвитку мовних навичок у процесі дистанційного навчання (табл. 2.3). Вони дозволяють учням не лише закріплювати граматичні та лексичні структури, а й

отримувати негайний зворотний зв’язок, що сприяє швидкому усвідомленню помилок та їх корекції. Завдяки інтерактивним платформам, таким як LearningApps, Wordwall, Liveworksheets, навчальний процес набуває динамічності та залучає учнів у активну мовленнєву діяльність.

Таблиця 2.3 − Розробка вправ і завдань для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення

Тип вправ/завдань	Мета та завдання	Приклади/формати реалізації	Цифрові платформи	Очікувані результати
Лексичні вправи	Закріплення та розширення словникового запасу	Складання речень з тематичними словами, вибір синонімів/антонімів, заміна слів у тексті	Wordwall, LearningApps, Liveworksheets	Уміння використовувати слова у контексті, стилістична гнучкість
Граматичні інтерактивні вправи	Формування граматичних структур у мовленні	Вставлення дієслів у правильній формі, трансформація речень за часами або особами	Wordwall, LearningApps, Liveworksheets	Граматична точність, зв’язність письма, логічне мислення
Комунікативно-контекстуальні вправи	Використання граматики і лексики в умовах реального спілкування	Завдання на написання листа, опису, розповіді з елементами вибору форм/слів	Google Docs, Liveworksheets	Розвиток писемної комунікації, усвідомлення структури тексту
Рефлексивні вправи	Розвиток самосвідомос	«Що я знаю – що я навчився»,	Padlet, Google	Критичне мислення,

	ті, самоконтролю, аналізу результатів	«Мої сильні та слабкі сторони», «Чи досягнув я мети?»	Forms, LearningApps	метакогніція, емоційна зрілість
Креативні письмові завдання	Стимулювання творчого мислення і уяви	Написання казки, вірша, коміксу, створення альтернативного фіналу історії	Canva, Google Docs, Padlet	Розвиток креативності, виразності мовлення
Інтерактивні ігрові вправи	Мотивація до письма через гру, повторення мовного матеріалу	Ігри з перетягуванням слів, вибором правильних варіантів, складання пар (слово – значення)	Wordwall, Quizlet, Kahoot	Залучення до навчання, повторення і закріплення навичок
Індивідуалізовані вправи із самоперевіркою	Забезпечення темпу, що відповідає індивідуальним потребам учня	Тести з автокорекцією, вправи з поясненням правильних відповідей	LearningApps, Liveworksheets	Розвиток самостійності, зниження тривожності через можливість помилки

Інтерактивні завдання сприяють створенню умов для індивідуалізованого навчання, оскільки учень може самостійно проходити вправи з різною складністю та отримувати корекцію своїх помилок без необхідності звертатися до викладача.

Основною метою використання інтерактивних вправ є активізація

процесу навчання через взаємодію з цифровими ресурсами, що стимулює учнів до самостійної роботи, розвитку навичок критичного мислення та самооцінки. У контексті граматики та лексики інтерактивні вправи повинні забезпечувати:

1. Автокорекцію: можливість учням перевіряти свої відповіді у режимі реального часу та виправляти помилки, що дозволяє знижувати рівень стресу та підвищує мотивацію до навчання.

2. Постійне повторення: регулярне повторення граматичних та лексичних структур, що сприяє кращому закріпленню матеріалу.

3. Різноманітність завдань: використання різних типів вправ для одночасного розвитку кількох мовних навичок – від аудіювання до письма.

Інтерактивні вправи для розвитку лексики спрямовані на закріплення та розширення словникового запасу учнів, вдосконалення вміння використовувати слова в контексті, розуміння їх значення, а також правильне застосування у мовленні. Наприклад, учням надається набір слів, що належать до однієї теми (наприклад, тема «Природа»), таких як «ліс», «річка», «гора», «озеро», «дерево», «тварина». Завдання полягає в тому, щоб вибрати правильний контекст для кожного слова та скласти з ними речення. Таке завдання може бути представлено у вигляді інтерактивної вправи на платформі Wordwall, де учні перетягують слова в правильні поля або обирають правильний варіант з декількох запропонованих. Мета: розвиток лексичних навичок, вміння використовувати слова в різних контекстах та складах.

Граматичні інтерактивні вправи, реалізовані за допомогою цифрових платформ, таких як LearningApps, Wordwall або Liveworksheets, створюють умови для активного засвоєння учнями граматичних структур у контексті реального мовлення. Це особливо актуально під час дистанційного навчання, коли відсутній безпосередній мовленнєвий контакт. Використання таких платформ дозволяє моделювати комунікативні ситуації, в яких учень повинен не лише правильно застосувати граматичну форму, а й усвідомити її функцію у побудові значення висловлювання.

Прикладом є вправа на вживання дієслів у відповідних часових формах.

Учням пропонується речення з пропусками, які необхідно заповнити, обравши правильну форму дієслова залежно від контексту. Наприклад: «Завтра я _____ (піти) до школи» (варіанти: пішов, піду, йду). Або: «Він _____ (читати) цю книжку вже тиждень» (варіанти: читає, читав, прочитав). У таких вправах важливо, щоб учні не лише обирали правильний варіант, а й пояснювали свій вибір, що активізує логічне мислення та допомагає усвідомити зв'язок між граматичною формою і змістом речення. Розширеною версією цієї вправи може бути текст із кількома пропусками, які потрібно заповнити, трансформуючи дієслова у відповідні часові форми. Такий формат сприяє інтегрованому опрацюванню граматики у зв'язному мовленні.

Іншою формою таких вправ є трансформаційні завдання: учням пропонується змінити речення з теперішнього часу на минулий або майбутній, або перефразувати висловлювання, зберігаючи його зміст, але змінюючи граматичну структуру. Наприклад: «Я пишу листа другу» → «Учора я написав листа другові» / «Завтра я напишу листа другу». Такі завдання не лише зміцнюють навички граматично правильного письма, але й навчають гнучкості мовлення. Інтерактивний формат забезпечує негайний зворотний зв'язок, що дає змогу учням самостійно коригувати помилки, розвиваючи навички самоконтролю і відповідальності за результат. Головна мета таких вправ – формування стійкого граматичного чуття, що забезпечує правильність і виразність писемного мовлення, а також розвиток уміння використовувати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації.

Вправи на використання синонімів і антонімів спрямовані на збагачення словникового запасу учнів, поглиблення розуміння лексичних значень та розвиток умінь варіювати мовлення відповідно до мети висловлювання. Такий підхід важливий для формування лексичної компетентності, яка є основою змістовного й виразного письма.

У дистанційних умовах такі вправи зручно реалізовувати у форматі тестів на відповідність, інтерактивних ігор або завдань на перетягування слів. Наприклад, учню пропонується слово «радісний» і кілька варіантів синонімів і

антонімів: «щасливий», «сумний», «веселий», «пригнічений». Завдання – вибрати відповідні синоніми та антоніми. Інший варіант – завдання з контекстом, де потрібно вставити слово, що найточніше передає зміст: «Після новини вона була дуже _____» (варіанти: схвильована, байдужа, обурена, щаслива).

Корисними є й вправи на заміну слів у тексті: учням пропонується речення з часто вживаними словами (наприклад, «гарний», «великий», «робити»), і завдання – замінити їх більш точними або виразними синонімами. Це розвиває мовленнєву гнучкість і здатність стилістично вдосконалювати текст.

Завдяки таким вправам учні навчаються не тільки розпізнавати лексичні одиниці, а й усвідомлено використовувати їх відповідно до стилістичних, емоційних і логічних характеристик висловлювання. Це сприяє формуванню багатого, варіативного мовлення, що є необхідною умовою розвитку писемної комунікації.

Інтерактивні вправи на закріплення граматичних і лексичних структур є надзвичайно ефективними в процесі дистанційного навчання. Вони не лише дозволяють учням покращувати свої мовні навички через практику, а й надають можливість для самостійної роботи та миттєвої корекції помилок. Застосування платформ, таких як LearningApps, Wordwall та Liveworksheets, дає змогу реалізувати ці вправи в інтерактивному форматі, що сприяє підвищенню мотивації та інтересу до навчання.

В умовах дистанційного навчання, коли учні часто працюють самостійно, рефлексивні вправи сприяють розвитку самоусвідомлення і допомагають активно включати учня в процес самоаналізу та самокорекції.

Рефлексивні вправи націлені на те, щоб учні мали змогу не тільки оцінити результат своєї діяльності, а й проаналізувати сам процес навчання. Вони сприяють розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту, здатності до самооцінки та саморегуляції в навчанні.

Принципи використання рефлексивних вправ:

1. Самоусвідомлення: учні повинні усвідомити свої сильні та слабкі сторони, що дозволяє їм коригувати навчальні стратегії і покращувати результати.

2. Самокорекція: рефлексивні вправи дають змогу учням оцінювати свої помилки та пропонувати шляхи їх усунення, що сприяє розвитку самоконтролю і саморегуляції.

3. Критичне мислення: під час рефлексії учні аналізують не тільки результат, а й процес, що дозволяє їм бути більш свідомими і обдуманими у своїй діяльності.

4. Емоційний інтелект: завдяки таким вправам учні можуть краще розуміти свої емоційні реакції, ставлення до навчального процесу та вирішувати внутрішні суперечності.

Рефлексивні вправи є важливим інструментом у процесі формування усвідомленого навчання та розвитку писемного мовлення. Вправа «Я сподіваюся – я побоююся» дає змогу учням зосередитися на своїх емоціях, очікуваннях і труднощах, з якими вони можуть зіткнутися під час виконання завдань. Заповнюючи форму чи таблицю на інтерактивній платформі, учні фіксують свої надії та побоювання, а після завершення завдання повертаються до цієї рефлексії, щоб оцінити, що справдилося, а що потребує уваги. Такий підхід сприяє розвитку емоційного інтелекту, самоспостереження і критичного аналізу власної навчальної діяльності.

Вправа «Що я знаю – що я навчився» допомагає учневі усвідомити свій навчальний прогрес. Порівнюючи початкові знання із набутими після виконання завдання, учень бачить результати своєї роботи, розуміє, у чому досяг успіху, а які аспекти ще потрібно вдосконалити. Така вправа є особливо ефективною після опрацювання нової теми або написання письмової роботи, адже вона закріплює знання і водночас формує здатність до самоконтролю.

Вправа «Мої сильні та слабкі сторони» дозволяє учням краще зрозуміти себе як носіїв мови. Аналізуючи, що їм вдається найкраще, а де виникають труднощі, учні вчаться будувати особисту стратегію вдосконалення мовлення.

Це сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії, де учень усвідомлено підходить до розвитку власних умінь. У поєднанні з прикладами з власних письмових робіт така рефлексія стає не лише внутрішнім процесом, а й базою для цілеспрямованої роботи над помилками.

Вправа «Чи досягнув я мети?» спрямована на розвиток метакогнітивного мислення, коли учень усвідомлює зв’язок між поставленою навчальною метою та досягнутим результатом. Формулюючи мету перед завданням, а потім оцінюючи її досягнення, учень навчається бачити реальний ефект своєї праці та планувати подальші кроки для вдосконалення знань і навичок.

У реалізації рефлексивних вправ у дистанційному навчанні ефективно використовуються такі цифрові платформи, як Google Forms, LearningApps та Padlet. Вони дозволяють створювати інтерактивні шаблони для самоспостереження, обміну думками і зворотного зв’язку, що робить рефлексію гнучкою, доступною та системною частиною навчального процесу.

Рефлексивні вправи сприяють формуванню відповідального ставлення до навчання, розвитку емоційної зрілості та здатності до саморегуляції. Вони підтримують не лише академічне зростання, а й створюють сприятливий психологічний клімат для ефективного засвоєння навчального матеріалу, особливо в умовах дистанційного формату.

Проєктні методи навчання – це потужний інструмент для розвитку мовленнєвих навичок учнів. Вони дозволяють учням не лише створювати письмові тексти, але й інтегрувати їх у більш широкі навчальні контексти, застосовуючи міждисциплінарний підхід. Зокрема, у межах дистанційного навчання такі завдання можуть бути реалізовані через створення блогу, слайд-презентації, цифрового журналу чи відео-проєкту, що дає учням більше простору для творчості та самовираження.

Проєктне навчання не лише активізує процес написання, але й допомагає учням зберігати зацікавленість у темі завдяки інтеграції мультимедійних елементів, таких як зображення, відео чи аудіо (табл. 2.4). Такий підхід не тільки розвиває письмове мовлення, а й сприяє покращенню навичок

самовираження через нові медіа.

Таблиця 2.4 − Різні методи та підходи до розвитку писемного мовлення учнів у дистанційному навчанні

Метод/ Підхід	Опис	Приклади завдань	Інструменти/платформи	Розвивальні навички
Проєктне навчання	Інтеграція письмових завдань у мультимедійні та міждисциплінарні контексти	Блог «Моя улюблена книга», цифровий журнал про місто, відео-проєкт, презентація	Google Slides, Padlet, Canva, Flipsnack	Творче письмо, дослідження, цифрова грамотність, міжпредметні зв’язки
Метод кейсів	Аналіз змодельованих або реальних ситуацій з метою написання аргументованих рішень	Організація заходу з технічними труднощами, відгук на книгу, екологічна проблема, вирішення конфлікту	Google Docs, Trello, Padlet, Flipgrid	Аналітичне мислення, логіка, комунікація, аргументація
Творчі завдання	Створення унікальних текстів у вигаданих або змодельованих ситуаціях	Продовження історії, інтерв’ю з вигаданим персонажем, лист героя до героя	Canva, Google Docs, блог-платформи	Уява, стилістична гнучкість, послідовне мислення, емоційна виразність

Самоконтроль і самооцінка	Формування вміння об’єктивно оцінювати власні письмові роботи	Чек-листи для оцінювання, самоаналіз тексту, аналіз сильних і слабких сторін	Google Forms, Jamboard, MS Word (коментарі)	Саморефлексія, критичне мислення, відповідальність
Онлайн-дискусії та дебати	Аргументоване письмове (і усне) обговорення актуальних тем	Дискусія про роль освіти, дебати про екологію або культурну спадщину	Padlet, Google Classroom, Zoom + чат	Аргументація, критичне мислення, соціальна взаємодія, формулювання думок у письмовій формі

Принципи використання проєктних завдань:

1. Творчий підхід: проєктні завдання дозволяють учням застосовувати креативність, адже вони можуть вибирати формат виконання завдання (блог, презентація, відео) та включати мультимедійні елементи.

2. Міждисциплінарність: проєкти можуть бути інтегровані з іншими предметами (наприклад, історією, літературою, мистецтвом), що розвиває навички міжпредметних зв’язків і розширює горизонти учнів.

3. Сфокусованість на процесі: у проєктному навчанні важливо не лише досягти кінцевого результату, а й оцінити весь процес роботи – від планування до редагування.

4. Інтерактивність: проєкти зазвичай передбачають зворотний зв’язок від учителя або однокласників, що дозволяє учням покращити свої роботи та вчитися від інших.

Проєктні завдання відіграють важливу роль у розвитку письмового мовлення учнів, адже вони поєднують креативність, дослідницьку діяльність та використання цифрових інструментів. Одним із таких завдань є створення

блогу або презентації на тему «Моя улюблена книга», де учні мають змогу висловити свої враження, описати сюжет і персонажів, додати цитати, мультимедійні матеріали й оформити це у привабливому форматі. Це завдання сприяє розвитку навичок письма, структурованого викладу думок і використання цифрових платформ.

Інше проєктне завдання – «Мій цифровий журнал» – пропонує створити багатосторінкове видання про рідне місто чи село. У цьому процесі учні вчаться писати тексти різних стилів, підбирати візуальні матеріали, інтегрувати відео або карти, працювати з платформами дизайну. Такі проєкти стимулюють учнів до глибшого дослідження теми й удосконалення письмової майстерності.

Завдання у формі інтерв'ю, наприклад «Інтерв'ю з письменником», допомагає поєднати творчість із аналітичним мисленням. Учні занурюються в творчість автора, складають запитання, імітують його відповіді, опираючись на стиль і тематику його робіт. Це розвиває не лише письмо, а й розуміння літератури, вміння моделювати спілкування і формулювати запитання.

Цікавим завданням є також «Подорож до іншої країни», яке передбачає створення гіда або блогу з описом культурних особливостей обраної країни. Такий формат дозволяє поєднати дослідження з письмом, удосконалити навички створення інформаційних текстів, візуалізації контенту й ознайомлення з іншими культурами.

Для реалізації таких завдань ефективно використовуються цифрові платформи: Google Slides дає змогу створювати мультимедійні презентації, Padlet – організовувати інтерактивні дошки, Canva – формувати візуально привабливі матеріали, а Flipsnack – створювати повноцінні цифрові журнали з ефектом перегортання сторінок.

Загалом проєктні завдання є потужним засобом розвитку письма в умовах дистанційного навчання, оскільки об'єднують письмову творчість, критичне мислення, дослідницьку діяльність та сучасні технології. Вони допомагають учням глибше зануритися в тему, самостійно конструювати знання і втілювати їх у різних форматах, що робить процес навчання гнучким, захопливим і

результативним.

Метод кейсів є інструментом для розвитку мовленнєвих і логічних навичок, оскільки він дає учням можливість працювати з реальними або схожими на реальні ситуаціями, де потрібно застосовувати теоретичні знання для пошуку практичних рішень. У процесі розв'язання таких завдань учні повинні аналізувати ситуацію, висувати пропозиції, аргументувати свій вибір та створювати письмове рішення, що вимагає від них здатності до конструктивного мислення, формулювання висновків і представлення їх у зрозумілій і логічній формі.

Кейс-метод є особливо корисним у дистанційному навчанні, оскільки дозволяє учням розвивати навички письмового мовлення через вивчення реальних або змодельованих ситуацій. Він також сприяє розвитку критичного мислення та уміння приймати обґрунтовані рішення, що є важливими складовими сучасної освіти.

Принципи застосування методу кейсів:

1. Аналіз ситуації: кейси базуються на реальних або змодельованих життєвих ситуаціях, що потребують ретельного аналізу. Учні повинні уважно розглянути всі аспекти ситуації та визначити важливі фактори для прийняття рішення.

2. Пошук рішень: після аналізу ситуації учні повинні запропонувати кілька варіантів рішень, оцінити їхні переваги та недоліки, а також обґрунтувати свій вибір.

3. Письмове оформлення: кейс-метод передбачає, що учні створюють письмові роботи, в яких формулюють свої рішення, використовуючи чітку структуру та аргументацію.

4. Розвиток комунікативних навичок: рішення, запропоновані учнями, повинні бути логічно послідовними і зрозумілими для інших. Таким чином, учні розвивають вміння формулювати думки та презентувати їх в письмовій формі.

Кейси для письмового аналізу дають учням змогу застосовувати набуті

знання на практиці та розвивати важливі навички: аналіз ситуацій, пошук рішень, аргументація. Наприклад, кейс про організацію шкільного заходу із технічними проблемами змушує учнів моделювати реальну ситуацію, продумувати кілька варіантів виходу з неї, враховуючи доступні ресурси та необхідність спілкування з іншими людьми. У процесі виконання такого завдання формується вміння чітко описувати проблему, пропонувати логічні й обґрунтовані рішення, а також комунікаційні навички.

Інший приклад – письмовий відгук на книжку – передбачає аналітичний підхід до прочитаного. Учень має не лише переказати зміст, а й виявити ключові риси твору, оцінити його сильні й слабкі сторони, порекомендувати або, навпаки, критично осмислити книгу. Це завдання розвиває аналітичне мислення, здатність аргументувати власну точку зору і структурувати письмову роботу.

Аналіз екологічних проблем міста спонукає учнів до рефлексії над важливими соціальними питаннями. Вони повинні оцінити ситуацію, продумати реалістичні шляхи вирішення проблеми, врахувати переваги й недоліки кожного з них, а також сформулювати рекомендації, звернені до відповідальних органів. Такий підхід формує активну громадянську позицію та практичне мислення.

Ще один важливий кейс – вирішення конфлікту в групі. Це ситуація, знайома багатьом учням у шкільному житті. Вона вчить шукати компроміси, розуміти точки зору інших, моделювати конструктивну розмову та письмово фіксувати шляхи розв’язання конфліктів. Такий тип завдання розвиває емоційний інтелект, вміння вести діалог і формулювати пропозиції, які враховують інтереси обох сторін.

Реалізовувати кейси в дистанційному навчанні можна через різноманітні платформи. Наприклад, Google Docs забезпечує спільну роботу над текстами, дає змогу коментувати й редагувати. Padlet дозволяє обговорювати кейси в інтерактивній формі, публікувати варіанти рішень. Trello – ідеальний для візуалізації процесу прийняття рішень, планування кроків і аргументації.

Flipgrid дає можливість презентувати рішення у вигляді відео, що додає динаміки та розвиває навички усного мовлення.

Таким чином, кейс-метод у письмовому форматі сприяє глибшому розумінню реальних життєвих ситуацій, вчить критично мислити, аналізувати й формулювати свої думки у чіткій, структурованій формі. У поєднанні з цифровими інструментами він стає особливо актуальним і ефективним засобом навчання в сучасних умовах.

Творчі завдання також є важливою складовою розвитку писемного мовлення, оскільки вони стимулюють учнів до активного використання мови в контексті реальних чи вигаданих ситуацій. Ці завдання сприяють розвитку уяви, критичного мислення та здатності самостійно конструювати тексти різних жанрів. Особливо в умовах дистанційного навчання такі завдання дозволяють учням проявити свою креативність і глибше зануритися в процес створення мовленнєвих продуктів.

Творчі завдання дають можливість учням не лише тренувати граматичні та лексичні навички, а й розвивати мовленнєві вміння, що базуються на їхній здатності до вираження особистих ідей, використання різних стилістичних прийомів і створення сюжетів. Важливим є також те, що учні вчаться керувати текстом, виокремлюючи важливі деталі і будуючи послідовну структуру.

Принципи створення творчих завдань на моделювання ситуацій мовлення:

1. Запуск ідеї через запит чи ситуацію: створення чіткої сюжетної ситуації чи запиту, який стимулює учнів до мислення і генерації ідей.

2. Активне використання мовних засобів: завдання повинні спонукати до застосування різноманітних мовних структур і стилістичних прийомів для досягнення певної мети: опису подій, персонажів, емоцій тощо.

3. Конструювання тексту: учні повинні створити текст, який матиме початок, середину і кінцівку, де всі елементи будуть логічно пов’язані між собою.

4. Розвиток творчого мислення: завдання мають сприяти розвитку уяви і творчості, дозволяючи учням експериментувати з сюжетом і мовними засобами.

Типи творчих завдань на моделювання ситуацій мовлення дають учням можливість не лише практикувати мову, а й занурюватися у вигадані світи, розвивати уяву, логіку й емоційну виразність. Одним із популярних форматів є створення творчої історії на основі заданої ситуації. Такі завдання мотивують школярів вигадувати пригоди, описувати події та розв'язувати конфлікти у вигаданому світі. Це тренує не тільки фантазію, а й уміння логічно будувати текст, вводити цікавих персонажів, описувати атмосферу та завершувати сюжет послідовно. Ще один ефективний підхід – творчі листи або повідомлення між персонажами. Тут учні моделюють спілкування між вигаданими або історичними героями. Завдяки такому формату вони вчаться передавати емоції, створювати характер персонажа через мову, дотримуватись відповідного стилю мовлення – офіційного чи неофіційного. Це не лише про писемність, а й про емпатію: уміння уявити себе на місці іншої людини чи героя.

Цікавим варіантом є створення власної кінцівки до незавершеної історії. Учні отримують фрагмент оповідання і мають завершити його логічно й креативно. Це завдання активізує критичне мислення, дає простір для особистої інтерпретації і навчає зберігати стиль і настрій тексту, водночас розвиваючи навички завершення сюжету.

Моделювання інтерв'ю з вигаданим персонажем – ще один творчий формат, який дозволяє учням відчути себе журналістами чи дослідниками. Вони вигадують питання, які розкривають глибину характеру персонажа, описують його досвід, переживання чи мрії. Через такий підхід розвиваються навички ведення діалогу, уміння створювати переконливі образи, а також формується мовна гнучкість.

Усі ці завдання мають одну спільну мету – створення емоційно й змістовно наповнених текстів, які не лише розвивають мовні навички, а й заохочують учнів до самовираження, творчості та гри з уявою. Такий підхід до навчання мови робить уроки живими, наповненими сенсом і особистим досвідом кожного учня.

Методи самоконтролю та самооцінки відіграють ключову роль у

формуванні відповідального підходу до навчання, особливо в умовах дистанційної освіти. Коли учень працює самостійно, важливо навчити його не лише виконувати завдання, а й об’єктивно оцінювати свою роботу. Для цього ефективним інструментом є чек-лист, що дозволяє учневі перевірити власний текст за кількома критеріями: чи є у тексті чітка структура, наскільки правильно використана граматика та лексика, чи відповідає текст заданій темі, чи присутній у ньому елемент оригінальності. Самооцінка за допомогою чек-листа спонукає до рефлексії: учень не лише бачить свої сильні сторони, а й визначає напрямки для подальшого вдосконалення. Ще одним ефективним інструментом розвитку письмових навичок і критичного мислення є онлайн-дискусії та дебати. Участь у таких обговореннях дозволяє учням навчитися аргументовано висловлювати свою думку, реагувати на позиції інших, вести конструктивний діалог. Такі завдання сприяють не лише мовленнєвому розвитку, а й формуванню соціальних навичок – вміння слухати, поважати інші точки зору, чітко і логічно формулювати власну позицію. Наприклад, дискусія на тему важливості шкільної освіти стимулює учнів замислитися над власною мотивацією, роллю школи у житті та суспільстві загалом.

Розробка вправ і завдань для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення повинна забезпечувати інтерактивність, різноманіття підходів і можливість для учнів самостійно аналізувати і оцінювати свою роботу. Вони мають сприяти розвитку ключових компетентностей, таких як критичне мислення, креативність, комунікаційні навички та самоконтроль. Під час розробки таких завдань важливо враховувати індивідуальні особливості учнів та використовувати цифрові ресурси, що сприяють інтерактивному навчальному процесу.

Самоконтроль і самооцінка є елементами навчального процесу, які допомагають учням стати більш самостійними, відповідальними та критичними до своїх навчальних досягнень. Особливо в умовах дистанційного навчання, де учні працюють без безпосереднього нагляду вчителя, ці методи стають ще важливішими. Вони дозволяють учням оцінювати якість своєї роботи,

знаходити сильні та слабкі сторони і покращувати їх. Впровадження методів самоконтролю сприяє розвитку саморефлексії, а також допомагає учням краще розуміти свої навчальні потреби і покращувати результати.

Самоконтроль також заохочує учнів до більш глибокого осмислення виконаного завдання та процесу навчання в цілому, що сприяє підвищенню їх мотивації до навчання. В умовах дистанційного навчання, коли учні часто працюють у самотності, важливо створювати ситуації, де вони можуть отримати зворотний зв’язок від себе самих, що дозволяє краще розуміти свої сильні і слабкі сторони.

Успішне застосування методів самоконтролю та самооцінки в освітньому процесі базується на кількох ключових засадах. Перш за все, важливо забезпечити чіткість критеріїв оцінювання. Учні мають розуміти, за якими параметрами аналізуються їхні роботи, що сприяє об’єктивному самоаналізу. Не менш значущою є регулярність цієї діяльності. Коли самооцінка відбувається постійно, учні краще бачать свій прогрес, можуть своєчасно виявляти труднощі й працювати над ними. Велике значення має також активне використання зворотного зв’язку. Це не лише виявлення помилок, а й розуміння власних сильних сторін, що дозволяє точніше визначати напрямки вдосконалення. Методи самоконтролю повинні слугувати джерелом мотивації для покращення результатів і розвитку навичок, а не лише засобом фіксації недоліків.

Серед ефективних способів організації самоконтролю особливо виділяється використання чек-листів для оцінювання письмових робіт. Такий підхід дозволяє учням самостійно аналізувати тексти з огляду на їхню структуру, грамотність, мовне багатство, відповідність темі й оригінальність. Після оцінювання учень формулює власні висновки, визначає, що вдалося найкраще, а над чим слід ще попрацювати. Це не лише сприяє розвитку навичок саморефлексії, а й виховує відповідальне ставлення до навчального процесу. Наприклад, учень може зазначити, що текст добре структурований, але вжито кілька неточних лексичних форм, які потрібно переглянути у

наступних роботах.

Іншим ефективним методом є самооцінка через порівняння власної роботи з прикладами текстів. Коли учень аналізує кілька варіантів виконання одного й того ж завдання, він навчається розпізнавати якісні характеристики тексту, бачить сильні й слабкі сторони різних підходів. Співставлення зразків зі своєю роботою допомагає краще зрозуміти, чому певний варіант є більш вдалим, і що саме потрібно змінити для досягнення кращого результату.

Корисною практикою також є відповідь на рефлексивні запитання після завершення завдання. Це дозволяє учневі зосередитись на змістовому та структурному аналізі написаного, оцінити, наскільки чітко виражено головну думку, які фрагменти викликають гордість, а які потребують вдосконалення. Така форма осмислення допомагає глибше зрозуміти власні помилки, що, у свою чергу, формує відповідальне ставлення до навчання.

У сучасному освітньому середовищі значну роль відіграють цифрові інструменти для самооцінювання. Онлайн-платформи на кшталт Google Classroom, Padlet або Google Forms дозволяють учням не лише оцінити власні роботи, а й взяти участь у взаємооцінюванні. Це активізує критичне мислення та розуміння критеріїв якості, а також створює простір для діалогу і зворотного зв’язку між учасниками навчального процесу. Учні, оцінюючи тексти однокласників, вчаться аргументовано висловлювати думки про сильні сторони тексту та потенційні напрямки для покращення.

Отже, у процесі розвитку писемного мовлення в умовах дистанційного навчання важливим є впровадження адаптованих навчальних методик, що враховують специфіку цифрових платформ та можливості інтерактивних інструментів. Використання таких інструментів, як LearningApps, Wordwall і Liveworksheets, надає учням можливість активно працювати з матеріалом, отримуючи миттєвий зворотний зв’язок, що сприяє кращому засвоєнню граматики та лексики. Інтерактивні вправи також дозволяють стимулювати самоконтроль і рефлексію, що є важливими елементами саморозвитку учнів.

Проєктні методи та кейс-метод виступають потужними інструментами

для розвитку мовленнєвих навичок, допомагаючи учням розвивати критичне мислення, творчі здібності та комунікативні навички. Інтеграція різних дисциплін через проєктні завдання дозволяє учням створювати мультимедійні продукти, що активно включають їх у процес навчання і підвищують рівень письма та самовираження.

Застосування методів самоконтролю та самооцінки, а також моделювання мовленнєвих ситуацій, допомагає учням оцінювати власні досягнення та визначати шляхи для подальшого вдосконалення. Ці методи створюють умови для індивідуалізованого підходу до навчання, дозволяючи кожному учню зосередитись на власному прогресі. У підсумку, інтерактивні вправи, проєктні методи та цифрові інструменти створюють ефективне, гнучке та цікаве навчальне середовище, яке відповідає вимогам сучасної освіти та забезпечує високий рівень мовленнєвої компетентності учнів.

2.3 Методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в у мовах дистанційного навчання

Методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання включають в себе кілька важливих аспектів, які допомагають організувати навчальний процес так, щоб він був ефективним та сприяв розвитку учнів (табл. 2.5).

Одним із основних завдань є створення мотивації до навчання. Для цього важливо чітко формулювати завдання, зокрема пояснюючи учням, чому важливо розвивати навички писемного мовлення. Це можна зробити через повсякденні приклади, коли учні усвідомлюють, як писемне мовлення допомагає їм виражати свої думки, спілкуватися з іншими людьми та успішно навчатися. Крім того, важливо заохочувати учнів до регулярної письмової

діяльності, щоб вони звикали до того, що писати можна не лише в межах шкільних завдань, але й у повсякденному житті.

Завдяки розвитку технологій учні мають можливість працювати з різними онлайн-платформами та додатками, де вони можуть самостійно перевіряти свої результати. Наприклад, через тести або кросворди можна перевіряти знання правопису, граматики чи лексики. Такий підхід дозволяє учням одразу отримувати зворотний зв’язок, що допомагає їм коригувати свої помилки і розвивати правильні навички. Крім того, інтерактивні завдання сприяють більш глибокому засвоєнню матеріалу, оскільки учні активно залучаються до процесу, а не просто виконують завдання на папері.

Таблиця 2.5 − Методичні рекомендації щодо розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання

Аспект	Рекомендації
1. Створення мотивації до навчання	- Чітке формулювання завдань. - Використання інтерактивних платформ для тестів та творчих вправ.
2. Залучення до створення текстів	- Поступовий підхід: починати з коротких текстів, переходити до складніших. - Використання карток і схем для структуризації думок.
3. Індивідуалізація роботи	- Персоналізація завдань відповідно до інтересів учнів. - Індивідуальний зворотний зв’язок для виправлення помилок та розвитку навичок.
4. Використання мультимедійних ресурсів	- Залучення відео, анімацій, інтерактивних презентацій для кращого засвоєння матеріалу. - Використання графічних організаторів (ментальні карти, діаграми).

5. Розвиток критичного мислення	- Тематичні дискусії та обговорення для розвитку рефлексії. - Робота з помилками, виправлення граматичних і стилістичних помилок у текстах.
6. Постійна практика	- Регулярні завдання на написання текстів для формування навичок письма. - Тематичні уроки для розвитку конкретних видів письма (опис, розповідь, роздуми).
7. Підтримка і заохочення	- Використання похвали і нагород для мотивації учнів. - Надання технічної підтримки учням для роботи з онлайн-платформами.
8. Спільна робота учнів	- Організація колективних завдань для розвитку співпраці серед учнів. - Обговорення робіт одне одного для розвитку критичного мислення та самовираження.
9. Оцінювання та самоконтроль	- Використання інструментів для автоперевірки текстів. - Оцінка робіт за чіткими критеріями (граматика, стиль, креативність).
10. Залучення батьків	- Взаємодія з батьками для підтримки учнів у навчанні. - Рекомендації батькам щодо підтримки розвитку писемного мовлення вдома.

Залучення учнів до створення текстів є складовою розвитку їхніх навичок писемного мовлення. У цьому процесі особливу увагу слід надавати поступовому ускладненню завдань. Початковим етапом є робота з короткими текстами, такими як окремі речення чи абзаци, що дозволяє учням зосередитися на основних аспектах письмового мовлення, таких як граматика, лексика та побудова речень. Поступово, коли учні оволодівають базовими навичками, можна перейти до складніших завдань, таких як написання власних роздумів,

есе чи описів. Цей поетапний підхід дає можливість учням безпечно розвивати свої навички письма, адже вони набувають впевненості в своїх силах на кожному етапі і відчувають прогрес у навчанні (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 − Етапи формування навичок писемного мовлення у молодших школярів (в умовах дистанційного навчання)

Етап розвитку навичок	Характеристика етапу	Застосовані методи та інструменти	Роль учителя
1. Ознайомлення	Початкове розуміння значення письма	- Відеоуроки про роль письма - Онлайн-казки, діалоги	Зацікавити, створити мотивацію
2. Формування	Робота з окремими реченнями і словами	- Вправи на складання речень - Ігри з картками та словами	Навчити основ структурування
3. Закріплення	Складання коротких текстів (3–5 речень)	- Тематичні завдання - Використання схем та шаблонів	Супровід, підтримка, підказки
4. Розвиток	Написання текстів з вираженням думки	- Написання листів, описів, роздумів - Інтерактивні платформи	Модерування і аналіз результатів
5. Самостійність	Вміння редагувати й оцінювати тексти	- Онлайн-редактори - Критерії оцінювання та чек-	Стимулювання самоконтролю

		листи	
6. Рефлексія	Усвідомлення власного поступу	- Письмові щоденники	Надання зворотного зв’язку
		- Обговорення власних текстів	

Використання карток і схем стають корисним засобом для структурування думок, що дає змогу учням систематизувати інформацію і спростити процес розробки плану для письмового твору. Використання карток чи схем дозволяє створити чітку і логічну структуру майбутнього тексту, що сприяє розвитку здатності до аргументації і виразного викладу думок. Це також допомагає учням зрозуміти, як правильно організувати текст, починаючи з введення і закінчуючи висновком, що є важливим аспектом у формуванні навичок письмового мовлення.

Персоналізація завдань має на меті пропонувати учням різноманітні варіанти завдань, які відповідають їхнім індивідуальним інтересам і рівню розвитку. Це може проявлятися, наприклад, у виборі тем для написання твору або оповідання, що дозволяє дітям виявити свою творчість та інтелектуальний потенціал. Коли завдання є близькими учням, вони стають більш мотивованими до роботи, адже мають змогу працювати над темами, які їх цікавлять, і таким чином, процес навчання стає більш осмисленим і приємним.

Дистанційний зворотний зв’язок також є ключовим елементом індивідуалізації навчання, оскільки своєчасне надання індивідуальних коментарів дозволяє учням усвідомлювати свої помилки та коригувати їх у майбутньому. Зворотний зв’язок допомагає учням не лише покращувати їхні навички писемного мовлення, а й розвивати самосвідомість щодо власних досягнень і недоліків. Завдяки таким коментарям учні можуть зрозуміти, які аспекти їхніх робіт потребують удосконалення, а також отримати рекомендації для подальшого розвитку. В умовах дистанційного навчання важливим є забезпечення оперативності зворотного зв’язку, що дозволяє підтримувати

постійну взаємодію між учителем і учнем, забезпечуючи таким чином більш індивідуалізований підхід до кожного учня в процесі навчання.

Використання мультимедійних ресурсів сприяють кращому засвоєнню матеріалу, зокрема правил написання текстів, завдяки різноманітним візуальним допоміжним матеріалам, таким як відео, анімації та інтерактивні презентації. Залучення таких ресурсів дозволяє учням не лише сприймати інформацію через текст, а й забезпечує можливість наочного демонстрування процесу написання, що значно полегшує розуміння складних мовних аспектів. Наприклад, анімації можуть продемонструвати етапи побудови тексту або структурування абзаців, що допомагає дітям усвідомити правильний підхід до написання та організації своїх думок.

Додатково до мультимедійних ресурсів, для кращого розуміння структури тексту дуже корисними є графічні організатори, такі як ментальні карти, діаграми і таблиці. Вони допомагають учням систематизувати свої ідеї, організовувати інформацію та визначати логічну послідовність думок перед написанням тексту. Візуалізація структурних елементів твору за допомогою таких інструментів дозволяє дітям краще орієнтуватися в процесі написання і зрозуміти, як правильно організувати свої думки та аргументи, що сприяє розвитку навичок письмового мовлення. Ці методи допомагають не лише структурувати текст, а й активізувати критичне мислення учнів, підвищуючи їх здатність до логічної побудови письмових робіт.

Одним із ефективних способів розвитку критичного мислення через письмову діяльність є запровадження завдань, які стимулюють учнів до написання коротких рефлексій, роздумів або відгуків на певні теми. Завдяки таким завданням учні не лише висловлюють свої думки, а й вчаться обґрунтовувати свою точку зору, що є важливим елементом критичного мислення. Вони повинні аналізувати надану інформацію, оцінювати її з різних перспектив та аргументувати свої висновки. Така діяльність сприяє розвитку аналітичних здібностей і допомагає учням розвивати навички аргументації та самоаналізу.

Навчання коригувати стилістичні, граматичні та лексичні помилки сприяє вдосконаленню письмових навичок. Важливо, щоб учні не лише отримували зворотний зв’язок, але й вчилися аналізувати свої помилки і розуміти, чому вони їх зробили, що дозволяє їм уникати подібних помилок у майбутньому. Така практика допомагає учням розвивати не лише мовні навички, а й здатність до самоконтролю та самовдосконалення.

Для ефективного розвитку писемного мовлення потрібно забезпечити учнів постійною практикою, що передбачає регулярне виконання завдань на написання текстів. Це дозволяє учням поступово вдосконалювати свої навички письма і робити це на постійній основі. Регулярність таких завдань сприяє розвитку в учнів впевненості у своїх здібностях і мотивації до навчання. Важливим також є створення серії тематичних уроків, кожен з яких буде спрямований на розвиток певних аспектів писемного мовлення, таких як опис, розповідь чи роздуми. Тематичні уроки дозволяють учням зосередитися на конкретних аспектах письма, що допомагає їм глибше оволодіти цими жанрами і застосовувати їх у різних контекстах. Це не лише покращує мовні навички учнів, а й допомагає їм ставати більш творчими і впевненими в процесі написання текстів.

Підтримка і заохочення учнів є аспектами в процесі розвитку навичок писемного мовлення, оскільки вони сприяють підвищенню мотивації до навчання. Для цього можна застосовувати різні форми заохочення, такі як похвала за креативність, зацікавленість у темі або за поліпшення результатів. Нагороди не обов’язково повинні бути матеріальними, адже важливо відзначити успіхи учнів в їхньому розвитку, що може суттєво підвищити їхню мотивацію до подальшої роботи. Такий підхід дозволяє створити позитивну атмосферу, в якій учні відчувають підтримку та схвалення за свої досягнення, що сприяє розвитку їхніх писемних навичок.

Надання технічної підтримки учням, які можуть стикатися з труднощами при використанні онлайн-платформ чи інших інструментів для написання забезпечує учням рівні можливості для освоєння необхідних технологій і

мінімізує стрес, пов’язаний з технічними труднощами. Технічна підтримка може включати в себе як інструкції щодо використання платформ, так і допомогу в освоєнні інструментів для корекції помилок або перевірки правопису, що дозволяє учням зосередитися на змістовному аспекті написання текстів.

Організація колективних проєктів, в рамках яких учні можуть спільно писати тексти, допомагає не лише практикувати навички писемного мовлення, а й вчитися працювати в команді. Така діяльність дозволяє учням обговорювати свої ідеї, знаходити спільні рішення та вдосконалювати тексти через колективну взаємодію. Крім того, обговорення робіт одне одного через відеозв’язок чи чат сприяє розвитку навичок критичного мислення, адже учні вчаться конструктивно висловлювати свою думку щодо робіт однокласників, що також є важливим аспектом їхнього мовного розвитку.

Навчання учнів самостійно перевіряти свої роботи за допомогою онлайн-інструментів, таких як правописні перевірки чи автоматичні редактори, допомагає їм удосконалювати навички самоаналізу та самоконтролю. Це дозволяє учням більш відповідально ставитися до своїх робіт і розвивати здатність до самостійної роботи. Водночас, важливо встановлювати чіткі критерії оцінки робіт, що дозволяє учням розуміти, на чому вони повинні зосереджуватися при написанні тексту. Критерії, зокрема щодо граматики, стилю та креативності, допомагають учням орієнтуватися в процесі написання, забезпечуючи більшу зрозумілість і прозорість оцінювання.

Регулярне інформування батьків про успіхи дітей, а також залучення їх до допомоги у виконанні домашніх завдань сприяє більш ефективному розвитку навичок письма. Батьки можуть виступати як підтримка для учнів, допомагаючи їм організувати час для навчання або надаючи поради щодо покращення письмового мовлення. Крім того, рекомендується організувати для батьків рекомендації щодо того, як вони можуть підтримати своїх дітей вдома, що дозволяє створити більш сприятливу атмосферу для розвитку навичок письма та комунікації.

Ці методичні рекомендації допоможуть створити ефективне середовище для розвитку писемного мовлення у молодших школярів в умовах дистанційного навчання, стимулюючи не тільки навчання, а й творчий підхід до виконання завдань.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто важливість розвитку навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання, а також розроблено методичні рекомендації для організації цього процесу. Метою роботи було дослідити шляхи удосконалення методики навчання, спрямованої на розвиток писемних навичок учнів початкових класів, враховуючи специфіку дистанційної форми навчання.

1. Аналіз наукових джерел показав, що писемне мовлення є важливим компонентом загального мовного розвитку дитини. У молодшому шкільному віці закладаються основи для формування грамотного та осмисленого письма, яке є необхідним для успішного оволодіння мовою та розвитком комунікативних здібностей учнів. Писемне мовлення забезпечує формування когнітивних і соціальних навичок, даючи можливість дітям висловлювати свої думки не лише усно, але й у письмовій формі. Це є важливим етапом у розвитку мислення та мовлення дитини. Враховуючи психолого-педагогічні особливості молодших школярів, необхідно застосовувати диференційовані підходи, що відповідають їхнім пізнавальним можливостям та емоційним станам.

Дистанційне навчання стало необхідністю в умовах сучасних викликів, але водночас створило нові можливості для розвитку педагогічних технологій. Однак, цей формат навчання також супроводжується певними труднощами, такими як обмеження прямого контакту між учителем і учнем, відсутність швидкого зворотного зв’язку, необхідність високої технічної грамотності та адаптації до нових форм навчання.

Одним із найбільших викликів, з якими стикнулися педагоги, є створення ефективних методик навчання, що дозволяють зберегти високий рівень розвитку писемного мовлення у молодших школярів у дистанційному форматі. У зв’язку з цим, у роботі було звернуто увагу на інтеграцію сучасних освітніх

технологій, таких як інтерактивні платформи (Google Classroom, Zoom, Padlet, LearningApps), які дозволяють забезпечити активну взаємодію між учителем і учнями навіть в умовах віддаленого навчання. Ці платформи сприяють розвитку вміння організовувати навчання за індивідуальними траєкторіями та створюють можливості для учнів більш активно включатися в процес навчання. Вони також дають змогу використовувати велику кількість інструментів для перевірки та корекції письмових завдань, що є важливим для розвитку навичок писемного мовлення.

2. У роботі були визначені основні методи та прийоми розвитку писемного мовлення в дистанційному середовищі. Зокрема, важливими є методи стимулювання творчості, формування вміння складати тексти за заданою темою, а також різноманітні вправи, що сприяють розвитку орфографічних, граматичних та стилістичних навичок. Розроблені завдання та вправи, які можуть бути використані в дистанційному навчанні, включають як індивідуальні, так і колективні роботи, що дозволяють учням не лише вивчати правила письма, а й ефективно застосовувати їх на практиці.

3. Особливу увагу в роботі було приділено розробці методичних рекомендацій для вчителів, які допоможуть підвищити ефективність навчання писемного мовлення у молодших школярів в умовах дистанційного навчання. Зокрема, розроблені рекомендації включають організацію роботи з різними типами завдань, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів, а також рекомендації щодо інтерактивних вправ, що використовують цифрові технології. Використання таких методів дозволяє не лише підтримати високий рівень знань учнів, а й значно покращити їхню мотивацію до навчання.

4. Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблені методичні рекомендації та вправи можуть бути використані вчителями для організації ефективного процесу дистанційного навчання української мови в початкових класах. Запропоновані матеріали допомагають забезпечити високу якість навчання, мотивувати учнів до активної участі у навчальному процесі та сприяють розвитку їхніх навичок письма навіть в умовах обмеженого

безпосереднього контакту з учителем. Це дозволяє створити умови для засвоєння письмових навичок і розвинути в учнів здатність до самостійної роботи.

Отже, ефективне формування навичок писемного мовлення у молодших школярів на уроках української мови в умовах дистанційного навчання вимагає застосування інноваційних підходів, що базуються на використанні сучасних освітніх технологій та інтерактивних методів навчання. Це забезпечує не тільки покращення якості навчального процесу, але й підвищення рівня розвитку мовленнєвих навичок у учнів, що є важливою складовою їхнього загального мовного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ : Генеза, 2019. 96 с.

2. Батраченко К. Г. Розвивальні ігри та інтерактивні вправи на уроках української мови в початкових класах. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 7. С. 25-34.

3. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

4. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. Миколаїв : СПД Румянцева, 2021. 108 с. URL: http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/handle/123456789/948 (дата звернення: 05.03.2025).

5. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Формування дослідницьких умінь на уроках української мови. *Учитель початкової школи*. 2019. № 9. С. 3-6. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29101/1 (дата звернення: 16.03.2025).

6. Вашуленко О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 20-24. URL: https://lib.iitta.gov.ua/707723/1/ (дата звернення 01.03.2025).

7. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. Київ : Освіта, 2019. 268 с.

8. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-е, допов. й випр. Рівне : Волин. обереги, 2011. 519 с.

9. Греб М. М. Лексична і фразеологічна компетентності як провідні детермінанти лінгводидактичної підготовки вчителів початкових класів. *Проблеми сучасного підручника :* зб. наук. праць. Київ, 2016. Вип. 17. С. 91-102. URL: https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/354 (дата звернення 01.04.2025).

10. Горлова А., Калашнікова Ю. Шляхи розвитку soft skills як передумова

формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук:* Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Т. 2, № 47. С. 183.

11. Горошкіна О. М. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 3. С. 7-10.

12. Державний стандарт початкової освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12 (дата звернення: 10.05.2025).

13. Закон України «Про освіту» № 2145 від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 30.06.2025).

14. Золотарьова І. І. Застосування інтерактивного навчання в сучасній освіті. *Системи обробки інформації.* 2016. Вип. 4. С. 147-150.

15. Ковшар О. Організація мовленнєвотворчої діяльності як засіб розвитку особистості дошкільника. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. 2015. № 33. С. 493-497.

16. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей». 2016. 40 с.

17. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення. *Педагогіка і психологія*. 2012. № 2. С. 5-11.

18. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 1036 с.

19. Кулик О. Д. Місце мовленнєвого розвитку в структурі комунікативної компетентності школярів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2018. № 1. С. 77-85.

20. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія. Умань : Видавець ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.

21. Лобчук О. Морфологія у початковій школі: Засвоєння морфологічних

написань молодшими школярами. *Початкова освіта.* 2018. № 3. С. 20-23.

22. Ломакович В. Я. Успішно орієнтовані вправи для розвитку мовленнєвої діяльності учнів. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка*. 2019. Вип. 11. С. 57-68.

23. Лущинська О. Перспективи використання інтернет-технологій у навчально-виховному процесі початкової школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 2017. № 1. С. 257-266.

24. Ляхоцька Л. Інформаційне освітнє інтернет середовище – крок до цифрового закладу освіти в умовах реформи «Нова українська школа». *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи :* зб. тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ. семінару. (м. Київ, 12 березня, 2019). Київ, 2019. С. 51-54.

25. Махновець Ю. А. Використання онлайн-сервісів у професійній діяльності учителів початкової школи. *Modern directions of scientific research development*. 2021. С. 28-30.

26. Мельник О. Розвиток електронних освітніх ресурсів для організації навчально-виховного процесу в системі початкової освіти. *Початкова школа*. № 5. 2015. С. 40-43.

27. Мороз О. А. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні лексикології та фразеології української мови у вищій школі. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky.* Volume 8. No. 2. 2020. P. 18-24.

28. Мудра М. В. Використання сервісу Веб 2.0 «Padlet» для навчання монологічного мовлення учнів початкової школи. *Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Роль мови в інтелектуальному формуванні особистості».* (м. Херсон, 11 травня, 2017 р.). Херсон, 2017. С. 194-198. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle (дата звернення 11.04.2025).

29. Олексенко К. Використання цифрових технологій у проєктуванні

навчального середовища початкової школи. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації* : матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29-31 травня, 2023). Запоріжжя, 2023. С. 426-430. URL: https://www.researchgate.net/publication (дата звернення 09.04.2025).

30. Пентилюк М. І., Горошкіна О. М., Попова Л. О., Нікітіна А. В., Мордовцева Н. В. Словник-довідник з української лінгводидактики. Харків : Видавнича група «Основа», 2016. 172 с.

31. Пономарьова К. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : метод. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: https://undip.org.ua/library (дата звернення 15.04.2025).

32. Постельняк Л. Р. Вивчення фразеології в школі в умовах дистанційного навчання. *Молодь і наука: виклики та перспективи:* збірник тез наукової конференції молодих учених (м. Краматорськ, 14 грудня 2020 р.). Краматорськ : Донецька обласна державна адміністрація, Рада молодих учених при Донецькій державній обладміністрації, 2020. С. 163-165.

33. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підруч. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

34. Савченко О. Я., Шиян Р. Б. Типові освітні програми. 1-2 класи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 240 с.

35. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 428 с.

36. Смілянець С. М. Комунікативна компетентність. Використання інтерактивних вправ. *Початкова освіта.* 2015. № 5. С. 14-29. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads (дата звернення 15.03.2025).

37. Соняк Н. Л. Дидактичні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі роботи з текстом : дис.…канд. пед. наук. Луцьк; Тернопіль, 2018. 254 с.

38. Сугейко Л. Г. Інновації у мовній освіті молодших школярів.

Педагогічний процес: теорія і практика. Київ : ВП «Едельвейс», 2017. С. 57-61.

39. Фідкевич О. Л. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ : Генеза, 2019. 64 с.

40. Хомич С. Використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи. *Початкова школа*. № 11. 2015. С. 41-43.

41. Чепурна С., Горлова А. Зв'язок між використанням трисуб'єктної дидактики та успішністю реалізації освітньої програми: від теорії до досвіду. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 1, № 62. 126 с. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_1/25.pdf (дата звернення 16.03.2025).

42. Чос С. Нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів НУШ. *Молодий вчений*. 2021. Вип. 9. С. 24-27. URL: https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/.pdf (дата звернення 11.03.2025).

43. Юрійчук Н. Д. Застосування інтернет-ресурсів у формуванні інформаційної та культурологічної компетентностей школярів. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka.* Warszawa. 2020. № 61. С. 8-11.

ДОДАТКИ

Додаток А

Розробка вправ і завдань для дистанційного навчання з акцентом на розвиток писемного мовлення

1. Вправа на закріплення лексичних навичок (тема «Природа») *Платформа: Wordwall*

Завдання: учням пропонується набір слів, що відносяться до теми «Природа»: «ліс», «річка», «гора», «дерево», «тварина». Вони повинні вибрати правильний контекст для кожного слова та скласти з ними речення.

Мета: розвиток лексичних навичок, вміння використовувати слова в різних контекстах та складах.

Приклад:

1. Ліс – місце, де ростуть багато дерев.
2. Річка – водний потік, що протікає через багато країн.
3. Тварина – жива істота, що має здатність рухатися та харчуватися.

2. Вправа на використання правильних часових форм дієслів *Платформа: LearningApps*

Завдання: учням пропонується речення з пропусками, які необхідно заповнити, обравши правильну форму дієслова залежно від контексту.

Приклад:

1. Завтра я _____ (піти) до школи.
   - варіанти: пішов, піду, йду.
2. Він _____ (читати) цю книжку вже тиждень.
   - варіанти: читає, читав, прочитав.

Мета: формування стійкого граматичного чуття, засвоєння правильного використання дієслів у різних часових формах.

3. Трансформація речень *Платформа: Liveworksheets*

Завдання: учням потрібно змінити речення з одного часу на інший або перефразувати висловлювання, зберігаючи зміст, але змінюючи граматичну структуру.

Приклад:

1. Я пишу листа другу → Учора я написав листа другові.
2. Я пишу листа другу → Завтра я напишу листа другові.

Мета: розвиток гнучкості мовлення, вміння змінювати граматичні форми без втрати змісту.

4. Вправа на синоніми та антоніми *Платформа: Wordwall*

Завдання: учням пропонується слово, наприклад, «радісний», і кілька варіантів синонімів та антонімів. Завдання – вибрати відповідні синоніми та антоніми.

Приклад:

1. Синоніми до слова «радісний»: щасливий, веселий.
2. Антоніми до слова «радісний»: сумний, пригнічений.

Мета: збагачення словникового запасу, розвиток здатності варіювати мовлення відповідно до контексту.

5. Вправа на заміну слів у тексті *Платформа: Liveworksheets*

Завдання: учням пропонується текст, у якому потрібно замінити слова на більш точні синоніми. Наприклад, замінити слова «гарний», «великий», «робити» на більш точні або виразні синоніми.

Приклад:

1. Текст: «Це гарний парк. У парку багато великих дерев. Я люблю робити там прогулянки».
2. Завдання: замінити «гарний» на «чудовий», «великий» на «величезний», «робити прогулянки» на «гуляти».

Мета: розвиток стилістичної гнучкості мовлення, здатності точно і виразно передавати зміст.

6. Вправа на побудову тексту (ситуація мовлення) *Платформа: LearningApps*

Завдання: учням надається ситуація, в якій потрібно скласти короткий текст на задану тему. Наприклад: «Опишіть ваш улюблений день» або «Яка ваша улюблена пора року та чому?»

Мета: розвиток навичок створення структурованих текстів, вдосконалення здатності до самовираження.

7. Рефлексія та самооцінка *Платформа: Google Classroom або інша платформа для інтерактивного навчання*

Завдання: учням пропонується оцінити власні досягнення в розвитку писемного мовлення за допомогою простого самооцінювання. Вони мають заповнити анкету з питаннями, які допоможуть усвідомити, над чим потрібно працювати, а що вже добре вдається.

Приклад питань для рефлексії:

1. Чи зручно мені працювати з граматикою?
2. Чи вдалося мені правильно використовувати нові слова?
3. Які аспекти письма потребують удосконалення?

Мета: розвиток навичок самооцінки та самоконтролю, формування усвідомленості в процесі навчання.

8. Вправа «Я сподіваюся – я побоююся» *Таблиця або інтерактивна форма на Google Forms, Padlet чи LearningApps.*

Мета: розвинути емоційне усвідомлення та критичне мислення.

Завдання: учень заповнює таблицю, в якій він зазначає:

- що він сподівається від виконання завдання (наприклад, зрозуміти нову тему, отримати гарну оцінку тощо);
- що його лякає чи турбує в процесі (наприклад, не зрозуміти матеріал, не встигнути зробити все вчасно).

Після виконання завдання: учень повертається до цього запису після завершення роботи, щоб оцінити, що справдилося, а що залишилось актуальним для покращення.

9. Вправа «Що я знаю – що я навчився» *Платформи: Google Forms, Padlet, або LearningApps.*

Мета: оцінка прогресу та рефлексія над навчальним процесом.

Завдання: після виконання завдання учень порівнює свої початкові знання з результатами, яких він досяг під час виконання завдання.

- Що я знав на початку завдання?
- Що я навчився в результаті виконання цього завдання?
- Які аспекти ще потребують покращення?

10. Вправа «Мої сильні та слабкі сторони» *Інтерактивна форма або таблиця на платформі Padlet або Google Forms.*

Мета: аналіз власних сильних і слабких сторін для подальшої роботи над удосконаленням.

Завдання: учень складає список своїх сильних і слабких сторін щодо певної теми або завдання (наприклад, письмові роботи, вивчення нових слів, виконання вправ з граматики).

Після виконання завдання: учень аналізує, що вдалося зробити найкраще і де виникли труднощі, а також планує, як покращити свої слабкі сторони.

11. Вправа «Чи досягнув я мети?» *Онлайн-форма для оцінки (Google Forms, Padlet).*

Мета: розвиток метакогнітивного мислення та самооцінки.

Завдання: учень ставить собі мету перед початком виконання завдання (наприклад, вивчити певну тему, написати есе з певними критеріями) і оцінює, наскільки успішно вона була досягнута по завершенні роботи.

- Запитання для рефлексії:
- Яка була моя мета?
- Яким чином я працював для її досягнення?
- Чи досягнув я цієї мети? Що потрібно зробити для покращення результату?

12. Вправа «Виклики та успіхи» *Письмове завдання або звіт, що можна подати через Google Docs або Padlet.*

Мета: розвиток навичок аналізу власного досвіду та самоконтролю.

Завдання: учень пише короткий звіт або список:

- Що було найбільшим викликом під час виконання завдання?
- Які мої досягнення та успіхи я можу відзначити?

13. Вправа «Що я роблю добре?» *Платформи: Google Forms, Padlet, або інший інструмент для написання.*

Мета: підвищення рівня самоусвідомлення та оцінки власних досягнень.

Завдання: учень аналізує свої найкращі результати та визначає, що робить добре, на чому варто зосередитися для подальших успіхів.

- Запитання для рефлексії:
- Які мої сильні сторони в цьому завданні?
- Що я роблю добре і що мені вдається без особливих труднощів?

Вправи на аналіз ситуацій:

1. Аналіз ситуації «Технічні проблеми на шкільному заході»:

Завдання: уявіть, що на шкільному святі виникли технічні проблеми (наприклад, з мікрофоном чи проєкцією). Опишіть ситуацію та запропонуйте два варіанти рішень.

Мета: розвивати вміння аналізувати проблему і пропонувати кілька рішень, враховуючи доступні ресурси та потребу спілкування з іншими людьми.

2. Письмовий відгук на книгу:

Завдання: прочитайте книгу і напишіть про неї відгук. У ньому вкажіть сильні та слабкі сторони твору, опишіть головних персонажів і висловіть свою думку про сюжет.

Мета: розвивати аналітичне мислення та здатність аргументувати свою точку зору.

Творчі завдання на моделювання ситуацій:

1. Створення історії на основі заданої ситуації:

Завдання: напишіть коротке оповідання, використовуючи задану ситуацію (наприклад, «Ваша улюблена тварина потрапила в небезпеку, і вам потрібно її врятувати»).

Мета: розвивати уяву, вміння логічно будувати текст і створювати цікаву

історію.

2. Творчий лист або повідомлення між персонажами:

Завдання: уявіть, що ви є історичним персонажем або вигаданим героєм. Напишіть лист або повідомлення іншому персонажу, в якому розкажіть про свою ситуацію, переживання чи думки.

Мета: розвивати здатність передавати емоції та створювати характер персонажа через мову.

3. Напишіть власну кінцівку до незавершеної історії:

Завдання: прочитайте незавершену історію та придумайте її завершення, зберігаючи стиль і настрій початкового тексту.

Мета: розвивати креативне мислення та вміння логічно завершувати сюжети.

4. Моделювання інтерв'ю з вигаданим персонажем:

Завдання: створіть список запитань для вигаданого персонажа, наприклад, героя з улюбленої книги, і опишіть його відповідь.

Мета: розвивати навички ведення діалогу, створення переконливих образів і мовної гнучкості.

Вправи на самоконтроль і самооцінку:

1. Чек-лист для оцінки письмового твору:

Завдання: використовуючи чек-лист, перевірте свою роботу за такими критеріями:

– Чи є чітка структура?

– Чи правильно використана граматика і лексика?

– Чи відповідає текст заданій темі?

– Чи є в тексті елементи оригінальності?

Мета: розвивати навички самоконтролю, усвідомлення своїх сильних і слабких сторін.

2. Порівняння своєї роботи з прикладами текстів:

Завдання: прочитайте приклади виконаних завдань інших учнів (або надані вчителем), порівняйте їх із власним текстом і визначте, що можна

вдосконалити.

Мета: розвивати критичне мислення, вміння порівнювати і оцінювати різні підходи до виконання завдань.

3. Рефлексивні запитання після виконання завдання:

Завдання: після написання роботи відповідайте на запитання:

– Чи вдалося мені чітко виразити свою думку?

– Які частини тексту я вважаю найкращими?

– Які моменти потребують вдосконалення?

Мета: розвивати саморефлексію і відповідальне ставлення до навчання.